

EMİR SULTAN VAKIFLARI ve FATİH'İN EMİR SULTAN VAKFIYESİ

HALİM BAKİ KUNTER

Vakıflar Umum Müdürlüğü İdare
Meclisi Azası

Fatih Sultan Mehmed'in ihdas ettiği vakıflardan biri de Bursa'da Emir Sultan adına olan vakıftır. Bursa Şehrinin doğu kesiminde Emir Sultan Mahallesi vardır. Burada Emir Sultan Camii ile Türbesi ve aynı adı taşıyan bir de mezarlık bulunmaktadır. Emir Sultan'a büyük saygı beslendiğinden bu semt mübarek ve mukaddes bir yer olarak tanınmaktadır.

Emir Sultan, hayatında, şimdi Camii'nin bulunduğu mahalde bir zaviye tesis ve bazı köylerle bahçe ve mezreaları bu zaviyenin masraflarını karşılamak üzere vakıf ve tahsis etmiştir. Kendisi son derece sevilen ve hakkında riayet gösterilen bir zat olduğu cihetle bu vakfa zamanla bir çok kimseler ilâve ve ilhaklar yapmışlardır. Bunlar arasında Yıldırım Sultan Bayezid'in kızı ve Emir Sultan'ın zevcesi olan Hundi Hatun'la Fatih Sultan Mehmed de bulunmaktadır.

Emir Sultan'ın Şahsiyeti ve menkıbeleri

Halk arasında kısaca Emir Sultan diye anılan Şeyh Mehmed Şemseddin el-Buharî büyük bir mutasavvıftır. Buhara'da doğmuş, orada yetiştikten sonra Anadoluya gelerek Bursa'da yerleşmiştir. Büyük küçük herkesin ziyaret ve müracaat ettiği pek muhterem bir şahsiyetti. *Sicill-i Osmanî*'ye göre: "Nurbahşi tarikından ve mazanneden fâzil ve kâmil bir zat idi. Vefatında müritlerinden Karsasili Hasan Hoca Şeyh olmuştur. Müritlerinden biri de Baba Zâkiri olup Çelebi Sultan Mehmed devrinde irtihal eylemiştir. Bur-

s'a'da Namazgâh kurbinde Camii vardır, oraya defnedilmiştir. Bu da mazanneden idi. Bunun piri de Ramazan Babadır." *Sicill-i Osmanî*, C. III, S. 159.

Şakayik-ı Numaniye'de "kendüleri Nurbahşi'dir. Babaları Seyyit Ali Buharî Hazretleri Hoca İshak Hatlanî'den ol dahi Seyyit Ali Hemedanî'den mücazıdır." denilmektedir.

Kamusü'l - Âlâm'a göre: "Halvetî tarikatinin ulularındandır." *Kamusü'l-Alâm* C. II, S. 104. Kat'iyetle bilinen cihet Emir Mehmed el-Buharî'nin cidden büyük ve keramet sahibi bir zat olduğu ve Yıldırım Bayezid'in damadı bulunduğuur.

Kamusü'l - Âlâm bunu "...Maskat-ı re'si olan Buhara'dan iktisab-ı kemulât eyledikten sonra diyar-i Ruma hicretle Yıldırım Sultan Bayezid Hân Hazretlerine intisap ederek padişah, müşarünileyh hakkında pek çok hümet ve riayet etmiş ve hattâ kerimesini kendisine vererek damat edinmişti." şeklinde, *Sicill-i Osmanî* de "...Yıldırım Sultan Bayezid Hân Hazretleri kendisine evlâdı gibi muhabbet edip kerimesini tezvîç etmiştir..." tarzında kaydeder.

Emir Sultan'ın halk arasında nesilden nesle intikal eden keramet ve menkıbeleri bazı tarihî kaynaklarda da yer almıştır.² Bu rivayetlere bakılırsa Hundi Hatun'un Emir Sultan'la izdivacına bidayette Yıldırım Bayezid rıza göstermemiş, fakat Şeyhin

¹ *Şakayik-ı Numaniye*, Mevdi Efendi tercemesi, S. 76.

² Abdülkadir, *Bursa Tarihi Kılavuzu*, Bursa Vilâyet matbaası 1327, S. 132 - 137.

tı diğer delillerle tahakkuk eylemek lâzımdır.

3/Cumade'l-ulâ 1296 tarihli talimatnâme'deki kayıt ve şartlara muvafık olarak tanzim olunan vakfiyelerin mündericatile bilâ beyyine amel ve hüküm olunur. Bu talimatnâmeye muvafık olmayan veya talimatnâmenin neşrinden evvel tanzim olup müseccel olmayan vakfiyelerin mündericatiyle hüküm caiz olmayıp aher suretle subutu iktiza eder.

Temyiz Mahkemesi Birinci Hukuk Dairesi zikri geçen talimattan mukaddem tanzim olup mahkeme sicillerinde veya kuyud-i kadime-i vakfiyede müseccel ve mukayyet olan vakfiyelerle bilâ beyyine amel ve hüküm olunabileceğine, ancak mahkeme sicilinde ve kuyud-i vakfiyede kayıtlı olmayıp ötedenberi mündericatile amel olunmayan vakfiyelerle hüküm olunamayacağına karar vermiştir.

Filhakika eski olsa da mahkeme sicilinde mukayyet, tahrif ve tebdilden sâlim olan hucetler, vusuk bakımından şahadet gibi beyyinelerden daha kuvvetlidir. Bilhassa vakfa müteallik ihtilâf ve münazaalarda bunların kabul ve hükme mesnet itihaz edilmesi hak ve adalet yönünden zaruridir.

Mahkeme sicilinde kaydı olmayıp, fakat ötedenberi mündericatiyle amel olunan vakfiye, müseccel vakfiyeler gibi mu-teberdir.

Vakfiye ile *Defter-i Hâkanî* kaydı arasında muhalefet olabilir. Bu takdirde ötedenberi hangisiyle amel olunagelmış ise onunla amel olunur.

Defter-i Hâkanî kaydından maksat *Mecelle*'nin 1737 nci maddesinde beyan olunan kayıtlardır.

Mesclâ; vakfiyede vakfın galesi (vâridatı) vâkıfın evlâdına meşrut olduğu yazılı olduğu halde *Defterhânede* evlâdı evlâdına diye kayıtlı olsa teamüle bakılır. Teamül nasılsa onunla amel olunur. Teamülün ne veçhile olduğunda ihtilâf olunur-

sa usulen halledilir. Teamülü isbat edilemezse vakfiyeye itibar edilir.

Şart-ı vâkıf malûm olmayan hususlarda kezalik teamüle müracaat olunur.

Bir vakfın vâridatının nereye sarf olunacağı hakkında şart-ı vâkıf malûm olmadığı gibi teamül de isbat edilemezse re'yi hâkimle vâridat fakirlere sarfolunur. İtlak suretinde vakfın vâridatına istihkakda asıl olan müsavattır.

Mesclâ : vâkıf, vakfın galesini bazı kimselere şart edip gallenin meşrutunlehlere ne nisbette verileceğini beyan ve tashih etmemiş olsa galle meşrutunlehlere arasında müsavat üzere taksim olunur.

Mesclâ, evlât ve evlâdı evlâda meşrut vakıflarda vakfın galesi erkek ve kız evlâtlar arasında müsavat üzere taksim olunur. Erkek evlâda, kız evlâttan ziyade hisse verilmez.

Keza, vâkıfın vakfettiği akarın galesi mektep ve cami gibi müesseseat-ı hayriyeden birinin hademesine meşrut olup ne suretle taksim olunacağı zikredilmemiş olsa, galle hademe arasında müsavat üzere tevzi olunur.

Vâkıf, meşrutunlehlere birinin hissesini beyan edip diğerlerinin hissesini tayin etmese, tayin olunan hisse ona ve mütebaki diğerlerine verilir.

Alc'l-ıtlak vakıf istiglâle haml olunur.

Mesclâ, bir kimse... evimi... mektebin muallimine vakfettim deyip, bu evde muallim otursun veya istiglâl olunarak galesi ona verilsin diye intifa' tarzını tâyin etmemiş olsa, istiglâl olunarak muallime galesi verilir. Ancak hem sükna, hem de istiglâli tevzi etse veya meşrutunlehin re'yine biraksa mucebince amel olunur.

Mesclâ, vâkıf, vakfettiği evde... mektebin muallimi otursun veya istiglâl olunarak galesi verilsin dese veya muallimin irade ve ihtiyarına bırakmış olsa, bu şart mucebince muamele yapılır.

Bu hususlarda daha fazla bilgi arzu edenler vakfa dair yazılan ve yukarıda adları geçen eserlere müracaat etmelidirler.

gösterdiği harika kabilinden haller ve Molla Fenarî'nin tavsiye, rica ve nasihatleri üzerine sonunda bu işe razı olmuştur.

Bursa Leyli Rüştîye-i Askeriyesi Tarih Hocası ve Süvari Mülâzım-i evveli olan Abdülkadîr Bey merhum çok sâde bir dille ve güzel bir üslup ile yazmış olduğu *Bursa Tarihi Kıtavuzu* adlı eserinde bu rivayetleri şöyle nakletmektedir:

"Yıldırım'ın kızlarından Hundi Hatun babasının gönlü olmadan kocaya gitmiş. Bu işin nasıl olduğu pek iyice anlayamıyorum; ama masal gibi ağızlarında dolaşan bir iki türlüünü buraya yazıvereceğim.

Yıldırım Bayezid, Yıldırım Mahallesi'ndeki Cami ile İmarat ve Medreseleri yaptırmış; bir derviş gelmiş, kızını Buharalı Şeyh Mehmed Şemseddin için istemiş. Padişah böyle doğrudan doğruya bir isteyiş aklına getirmedigi için, galiba şaşalamış, "olmaz" diyememiş. "Derviş baba, bir padişah kızı alacak kadar ağırlık verebilecek misiniz?" demiş. Derviş "İsteyin de görelim." demiş. Padişah kırk katar deve ile altın istemiş.

Derviş "Varayım, şeyhime söyleyeyim" demiş. Çok geçmeden yine Yıldırım'ın yanına gelip "O hayırlı iş oldu bitti. Şeyhim razı oldu. Kırk katar deve yolayın ki altınları alsınlar" demiş. Padişah düşünmüş, taşınmış bu kadar altını olan bir kimsenin bir kaç deveyi bulamamasına bir türlü akıl yanaştıramamış ve kendi kullarına söyleyip dervişin yanına istediği kadar deve ve deveci katılmış, derviş devcileri Gökdere suyunun Yıldırım Cami'i hizasından geçen yerine getirmiş. Oradaki taşlardan doldurmalarını söylemiş. Ne olacağını bilmeyen devciler develeri yüklemişler. Derviş "İsterseniz kendiniz için de istediğiniz kadar alınız" demiş. Devciler de birer yem torbası taş doldurmuşlar; ama biraz sonra dik bayırı çıkarken bu taşları ne yapacaklarını birbirine sormuşlar ve dökmüşler, yalnız bir tanesi dökmemiş.

Yıldırım, türbenin olduğu yerin önünde oturmuş, etrafa bakırmış. Devciler gelmiş, yükleri boşaltmışlar. Bir de ne görsünler Gökdere ayağından topladıkları taşlar parıl parıl yanyor, o vaktin geçer altını olmuş^a.

İşi olduğu gibi Yıldırım'a anlatmışlar. Kendi altınlarını torbalarından döktükleri için devciler acınmışlar, torbasını dökmeyen deveci o altınlarla devciler mezarının olduğu yeri satın alıp mezarlık yaptırmış. Orasını şöyle bırakalım, Yıldırım bu gözönündeki kerameti görüp inanmış, ama kızını vermemiş.

Ağızdan ağıza gelen haberlere ne kadar inanmak lâzımgeleceğini elbet herkes kendisi bilir. Bundan dörtüyük bu kadar sen önceki bir iş için söylenen bu sözleri az yerlerde birbirinden ayrılarak çok Bursalı duymuştur.

Bu işten sonra Yıldırım cenge gitmiş. O, Bursa'da yokken kızını gelin etmişler. Molla Fenarî, Yıldırım Han'a gönderdiği bir mektupta Emir Sultân'ın "ehl-i velâyet ve ehl-i kerâmet" olduğunu etraflı bir şekilde anlattıktan sonra üzerine gelen kırk kişinin kendilerine haykırması üzerine bir nefeste düşüp kapısında can verdiğini, şehrin ileri gelenleriyle beraber varup namazların kılup cümlesini defnettiklerini arzetmekte ve mektubunu "... şöyle ki bir dahi tecavüz oluna çok korkulur ki Ashab-ı Karîye'ye olan manâ bizim şehrimizde dahi vâki olup ümittir ki bu kelâm-ı ricamız kabul ola bâki umur-ı re'y padişah-i âlempenahındır." diyerek bitirmektedir.

Şimdi şu mektup'ta söylenen sözleri Bursa'da masal gibi anlatılan eski sözlerle tamamlayalım:

Yıldırım bir kaleyi kazanmağa çalışıyormuş, bir türlü ele geçirememiş. Kale her taraftan kuşatılmış, Padişah kapısının önüne gelmiş, zorlamışlar zorlamışlar bir türlü kıramamışlar, bir derviş gelmiş az zorlamakla kapıyı açmış. İçeri

^a El-Münkiz-ü min cî-dulâl adlı kitapta da buna benzer bir anlatış vardır.

girilmiş. O aralık atılan oklarla derviş kolundan yaralanmış. Yıldırım çevresini çıkarıp yarayı bağlamış, artık bir daha bu dervişi görememiş. Bu işi de unutmuş. Cenkten sonra Bursa'ya dönmüş Bursa'daki bilgilere pek öfkeli imiş. Hele nikâh kıyan Bursa Kadısı'na pek gücenik imiş.

Mudanya İskeleyin'den Bursa ileri gelenleri padişahı karşılamaya çıkmışlar. "İşte güveyiniz" diye Emîr Sultan'ı öne sürmüşler. Bir de Yıldırım ne baksın, kale kapısını açarken yaralanan derviş "Benim sende bir emanetim olacak." diyen Yıldırım'a Emîr Sultan gülerek: "Bir değil, iki" demiş."

Buharalı Şeyh Mehmed Şemseddin'in şöhreti, zamanında, yalnız Bursa'ya münhasır kalmamış, heman heman bütün memleketi kaplamıştır. Bergama'da Emîr Sultan Camii'ni adını taşıyan bir cami bulunduğu gibi Kayseri'de Emîr Sultan vakfı diye bir vakıf da mevcuttur. Emîr Sultan, Yıldırım Bayezid, Çelebi Sultan Mehmed ve İkinci Sultan Murad devirlerinde Bursa'da irşad ve tedris ile meşgul olmuş, Hicretin 833. yılında irtihal eylemiştir. "*Intikal-i Emîr*" vefatına tarihtir.

Şemseddin Sami Bey, Yıldırım Sultan Bayezid'e Mısır'daki Abbâsî Halifesi tarafından "*Sultan-i İklim-i Rûm*" unvanı verildiğinde Hazret-i Emîr'in kılıç kuşattığını kaydeder⁴. Niğbolu zaferi üzerine Yıldırım Sultan Bayezid tarafından etrafa mektuplar yazılarak keyfiyet bildirilmişti. Mısır'daki Abbâsî Halifesi Birinci Mütevekkil Alâllah yolladığı cevapta "*Sultan-i İklim-i Rûm*" diye hitap ettiğinden ondan sonra Osmanlı padişahlarına *Sultan* denilmeğe başlanmıştı.

Abdülkadir Bey ise İkinci Sultan Murad 18 yaşında tahta çıktığı zaman Emîr Sultan'ın kendisine kılıç kuşattığını yazar⁵. Belki bu rivayetlerin ikisi de doğrudur. Emîr Sultan hem Yıldırım Baye-

zid'e, hem de İkinci Sultan Murad'a kılıç kuşatmış olabilir.

Emîr Sultan'ın, devrine yettiği, Osmanlı Hükümdarları üzerinde büyük nüfuzu ve tesiri vardı. Bu hâl onların hususî hayatları üzerinde bile kendini gösterebiliyordu. Bir zamanlar kendisini içkiye kaptırmış olan Yıldırım Bayezid onun nasihatleri ve müessir telkinleri neticesinde içkiye tevbe etmiş ve şu beyti söylemiştir⁶.

سپیده دم که شدم محرم سرای سرور
شنیدم آیت توبوا الى الله از لب حور

Emîr Sultan Camii, Türbesi ve Müstemilâtı

Hayatında kazanmış olduğu şöhret ve hürmet bu dünyadan göçtükten sonra da devam eden Emîr Sultan'ın adını taşıyan Cami ilkin Hundi Hatun tarafından altı kubbe üzerine inşa ettirilmiştir. Civardaki dershaneler de onundur. Medrese ile hamam Cezri Kasım Paşa'nındır⁷.

(1941 yılında Emîr Sultan Camii ve müstemilâtı üzerinde tedkikatta bulunduğum sırada medrese satılmış, alan kimseler tarafından ev yapılmıştı. Kadim mektep arsa haline inkılâp etmişti. İmaret satılarak yerine yeni bir bina yapılmıştı. Tekke mektep haline konulmuştu, 24. İlk Okul burada tedrisatta bulunuyordu.)

Emîr Sultan Camii ve Türbesi zamanla harap olduğundan muhtelif devirlerde müteaddit tamir görmüştür. Emîr Sultan Camii'nin kible cihetinde bulunan ve Hicri 1156 tarihinde Darü's-saade Ağası Beşir Ağa tarafından yaptırılan Çeşmenin kitabesinde Beşir Ağa'nın da Emîr Sultan Camii'ni ve Türbesini tamir ettir-

⁴ *Kamusü'l-Âlâm*, cilt II, S. 104.

⁵ *Bursa Tarihi Kılavuzu*, S. 193.

⁶ İhtiyarlık zamanında Emîr Sultan'ın sarayına mahrem oldum, Huriler dudagından Allah'a terbe ediniz âyetini işittim."

⁷ A. Memduh Koyunoğlu, *İznik ve Bursa tarihi*, S: 164

diği yazılı bulunmaktadır. Bu kitabe aynen şöyledir:

Nâzır-ı Dârü's-saade Hazret-i Ağa
k'anın
Ab-ı ihsaniyle sıyrâb oldu elhak şeş
cihât
İşte ezcümle Burusa şehrini tenvir
eden
Ârif-i Billâh Emîr Sultân-ı
Kerrûbi - sıfat
Ol Velinin Cami'yle Türbe-i
pürnurunu
Kıldı tamir ile ihya ol kerim-i pâk
zat
Lûtf-u Hak tamiri zeylinde bu âb-ı
hoşgüvar
Oldu zâhir kim anın evsafıdır Azb-i
Furat
Gûş edince ol keremcû bünyad-ı
Çeşm'eyleyüp
Cûy-i cûdü lûtfun icra etti çün kand-i
nebat
Ol mekârim pişe sahib hayr-ı vâlâ
hinmetin
Devlet ü ikbal ü bahtı haşredeki bulsun
sebat
Nim et â vasfında yaz tarih için
bu beyti kim
Teşne lebler etmesün hiç âb-ı Hızır'a
iltifat
Ol Beşir-i kâm-kârın ayn-ı cûdundan
gel iç
Ma Emîr Sultan ruhi pâkine âb-ı
hayat

1156

Emîr Sultân Cami'i, III. Selim zamanında esaslı bir tamir ve değişiklik görmüştür. İhya Efendinin söylediği tarih kapının üzerinde mahkûktür. Aşağıya dercedilen kitabe metni 1/9/1941 tarihinde tarafımdan istinsah edilmiştir.

Emir Sultan'a olmuştu bina vaktiyle
bu Mabet
Harap olmuş mürur-u sâl ile ol Cami-i
mümtaz
Bu hale vâkıf oldukça Selim Han-ı
kerem - perver
Anı bünyada kıldı himmet-i şahanesin
ibraz

İdüp ferman esasından yapıldı resm-i
dilkeşle
Firaz-ı kubbe-i vâlâsı oldu çarhile
demsaz
Muvaffak oldu bu hayr-i azime çün
Şeh-i âlem
İder eltaf-i Hak'dan bi-girân ecr-i
cezil ihraz
İki mısra'la İhya söyledim tarih-i
itmamın
Müfid ü muhtasar kıldım kelâmı
eyleyüp i'caz
Şeh-i İslâm Emîr Sultan için Cami
bina kıldı

1219

Şu ziba Mabedi yaptı Selim Şah-ı atâ -
perdaz

1219

Sultan Abdülmecid de Bursa seyyahatinde Emîr Sultân Türbesinin tamire muhtaç olduğunu görmüş, verdiği emir üzerine 1261 tarihinde Türbe bugünkü şekliyle yeni baştan inşa olunmuştur.

Bu tamire ait kitabe halen Türbe üzerinde olmayıp Cami'in kible cihetinde kâin Hacı Beşir Ağa Çeşmesinin su hazinesi üzerinde durmaktadır. Aşağıya dercedtiğimiz kitabe metni 2/5/1956 tarihinde tarafımdan istinsah edilmiştir. Tarih kıtasında parantez içine alınan kısım kırıktır.

Yaptırıp Abdülmecid Han-ı velâyet -
iktidar
Hazret-i Sultân Emîre nevmekan bu
Türbeyi
Ruh-i pâkin n'ola şâd eyleye tekrimile
Kıldı ihya ol cihanban-ı zaman bu
Türbeyi
Daima kılsun ziyaret kudsiyan
bünyanını
Yaptı dünya içre çün kasr-ı cinan bu
Türbeyi
Zib-i revzen eyle Ziver cevherin
tarihimi
Pâkü âli yaptı Hakan-ı Ciha (n bu
Türbeyi)

1261

Emîr Sultân Türbesi Sultân Aziz zamanında 1285 yılında da

tamir görmüştür. Bu tamire ait kitabe ha-
len Türbe kapısının üzerinde durmaktadır.
Aşağıya dercettiğimiz metin 10/9/1941
tarihinde tarafımdan istinsah edilmiştir.

Şahinşeh-i deryâ neval Sultan-i
memduhü'l - hisal
Abdülaziz-i zül'-kemal âlemlere dâd
eyledi
Ol Husrev-i Hakan-ı din ol kâmkârü
kâmbin
Ol mükrim-i ehl-i yakın tekrim-i
Damad eyledi
Bu Türbeye cennet nazir der kamu
bernâ ve pîr
Bunda yatup Sultan Emîr hep halkı
irşad eyledi
Zilzaldan olmuştu harap düşmezdi
amma kim turab
Ruh-ı Emir-i kâm-yab zira ki imdad
eyledi
Tamirin ol Şah-ı cenâb emreyledi
bi'l-ihitiram
Halkı bu lutf-i müstedam mesrurü
dilşâd eyledi
Bu Vali-i bi-kudreti Hüsnî-i abd ü
şevketi
Ber vefk-ı emr-i devleti tesri-i bünyad
eyledi
Ol tacidarın dembedem şükren alâ
tilkenniam
Sükkân-i dünya ve İrem dâvatını
yâd eyledi
Ruh-ı Emîr olsun hemin her kâr ü
emrinde muin
Hakkâ ki bir tarz-ı güzîn çok şeyler
icad eyledi
Kilk-i emel bi'l-iftihar yazdı heman
tarih-i tam
Sultan Emîr'in Türbesin bünyad ü
âbâd eyledi

1285

Cami, türbe, medrese, tekke, imaret
vesairenden mürekkep olan Emîr Sultan
manzumesinin ilk vakfiyesi Emîr Sul-
tan tarafından yapılmış, bilâhare muh-
telif tarihlerde pek çok kimseler tarafın-
dan vakıflar tesis edilerek bu vakfa zam
ve ilhak edilmiştir.

Bursa Evkaf idaresinin
vakfiye defterlerinde ve Bursa şer'îye si-
cillerinde bunların kayıtlarına sık sık rast-

lanmaktadır. Bunlar arasında doğrudan
doğruya Emîr Sultan manzume-
sinde herhangi bir hizmet veya şartın ifa-
sı için vücuda getirilenler olduğu gibi baş-
ka mevzulara ait olan vakıflarının vakfi-
yelerinde tasrih eyledikleri hizmet ve şart-
ların ifası imkânsız hale geldiği takdirde
hayrat ve meberratinın sonunda Emîr
Sultan vakfına tahsisini isteyen vâkıf-
lar da vardır.

İstanbul'da Başvekâlet
Arşivi'nde Maliye'den devrolunan
vesaik arasındaki 162/I numaralı vesikada
da muhtelif kimseler tarafından bu vakfi-
yenin tanzim edildiği tarihe kadar Emîr
Sultan adına vücuda getirilen vakıflar
ve bu arada Fâtih Sultan Meh-
med'in Emîr Sultan vakfiyesi ka-
yıtlı bulunmaktadır.

Yazımızın konusunu teşkil bu vakfiye
12.60X0.31 ebadında bir tomar olup kâğıdı
kalın ipek Hint abâdisidir. Üzerindeki yazı
178 satırdır. 28 yerde (صح الوصول) iba-
resi vardır. Yazı etrafının hududu si-
yah tahrirli ince cetvelle mahdud ve cet-
veller arasındaki satır uzunluğu 21 san-
timdir. Küçük ve zarif bir tezhib ile Hü-
ve'l - Ganiyyü'l - Muğniyyü'l - Müstean iba-
resinden teşekkül eden başlığı harikulâde
güzelidir. Bunun altında Besmele onun da
altında Fâtih Sultan Meh-
med'in tuğrası bulunmaktadır. Tuğra-
nın altında sol kenarında:

وضع عندي ما فيه وبحويه وانا الفقير الى الغنى الباري
على بن يوسف الفناري

ibaresiyle işbu vakfiye Bursa Kadısı
Ali b. Yusuf Fenarî tarafından
tasdik ve teyid edilmiştir. Arapça yazılmış
olan bu vesika en sonundaki kayda göre
874 senesi Recep ayının on beşinci günü
tanzim edilmiştir.

Yazımızın sonunda fotokopisini aynen
koyacağımız ve tercemesini vereceğimiz bu
vakfiyede müteaddit kimselerin Emîr
Sultan vakfına zam ve ilhak eyledik-
leri mevkufat (gelir kaynağı olmak üzere
vakfedilen yerler) sıra ile mukayyettir.
Bunların en başında Emîr Sultan'ın

bizzat kendisinin vakfeylediği yerler gelmektedir.

Emir Mehmed Buharî'nin sağlığında vakfeylediği köyleri, bahçeleri ve mezreaları bütün levahikiyle birlikte, aşağıda tafsilâtı geleceği veçhile, yine hayatında tayin eylediği şartlara ve masraflara vakıf ve tahsis eylediği, Mevlâna Süleyman b. Mehmed'in Emir Sultan vakfına müteveli olduğu, bunlara bahçeler, değirmenler, hamam, dükânlar vesaire ilhak eylediği bunların bazısını gallenin fazlasıyla bina ve inşa ettirdiği, bir kısmını da mahsulâtтан artan ile satın aldığı vakfiyenin bu kısmında yazılıdır.

Emir Sultan'ın vakfeylemiş olduğu yerler:

İnegöl'de Hüseyin Hisarı Köyü

İnegöl'de Zindancık Köyü
Yarhisar Nahiyesi'nde Vermede Köyü

Bursa'da Gencelü Köyü (tuzlasiyle birlikte)

Kocaeli Nahiyesi'nde Nevrin Köyü

Bursa sahillerinde Eşkel Köyü (çayır yeri) denilen mezrea ile birlikte

Mihalıç muzafatından Karapürçek Köyü

Bursa'da Sürme Köyü

Tonuzlu Nahiyesi'nde Bozburun Köyü

Bursa civarında Haydar Bahçesi yanında bulunan arazi

Bursa'da Kalealtı Pazarı civarında bulunan kanara

Bursa'da Kanara civarında dükânlardır.

Emir Sultan'ın hayatında iken tayin eylediği başlıca hizmet ve şartlar da: Cami, mektep, imaret, zaviye, devirhanlık, cüzhanlık. ...ilah hizmetleridir.

Bu vesikada adları geçen vâkıflar şunlardır:

1) Emir Mehmed el-Buharî

2) Mevlâna Süleyman b. Mehmed (müteveli sıfatıyla)

3) Murad Han oğlu Sultan Bayezid Han'ın kızı Hundi Hatun

4) Ebül Fetih Sultan Mehmed b. Murad Han

5) Hacı İsa b. Oruz

6) Mürsel oğlu Yusuf

7) Sultan Mehmed b. Bayezid Han'ın ümm-iveledi Abdullah kızı Dîlfürüz Hatun

8) Mutasavvîf Hacı Bayezid

9) Keremüddin kızı Gülhatun'un azadlısı Abdullah oğlu Şahin.

10) Nasuh

11) Abdullah oğlu Hacı Musa

12) defa Oruz oğlu Hacı İsa

Bunların her birinin Emir Sultan vakfına neler kattığı aşağıya dercettiğimiz tercemede görülmektedir. Yapılan işbu zam ve ilhaklar sebebiyle Emir Sultan vakfının geliri artmış olduğundan Fatih Sultan Mehmed, Emir Sultan'ın vaktiyle tayin ve şart eylemiş olduğu masrafların mikdarını yükseltmiştir. Bu arada evvelce onbeş kişi olan cüzhan sayısı otuza çıkarılmıştır. Tetkika arzeyelediğimiz vesikanın sonunda yapılan bu zam ve tezyitler tafsilâtlı olarak anlatılmaktadır.

Emir Sultan vakfına ve bu vakfa sonradan zam ve ilhak olunan vakıflara ait diğer vesikalar :

1) Vakıflar Umum Müdürlüğü Arşivi'nde 781 numaralı *Haremeyn-i Şerifeyn muhasebe huccet defteri*'nin 22. sahifesinde Bursa'da Emir Sultan vakfı mevkufatının 1141 tarihli hudutnamesi,

2) Aynı Arşivde 619 numaralı *yeni vakfiye* defterinin 140. sahifesinde Tappu Kuyud-i Kademesi'nden gelen Kayd-ı hâkanî suretinde vakfın gelirleri,

3) Bursa Vakıflar Müdürü 1 numaralı *vakfiye* defterinin 64.

sahifesinde Hazret-i Emîr Dergâh'ına ait vakfiye fıkraları,

4) Bursa Vakıflar Müdürlüğü 2 numaralı vakfiye defterinin 114. sahifesinde Hazret-i Emîr Dergâh'ına mevkuף Mudanya'da zeytinlik vakfiyesi,

5) Bursa Vakıflar Müdürlüğü 5 numaralı vakfiye defterinin 5. sahifesinde Hazret-i Emîr Dergâh'ı ile harem dairesine ait kayıt,

6) Sicillât-i Şer'iyye'de mukayyet vakfiyeler hakkında Hacı Abdî Bey tarafından tanzim olunan, Bursa Evkaf İdaresi'nde mahfuz, fihrist defterinden:

Hazret-i Emîr Mahallesi'nden Ayşe bint-i Ali'nin Bursa'da Hazret-i Emîr Mahallesi'ndeki hanesi cariyesi Râbia'ya, bahehu evlâdına, badchu Hazret-i Emîr zaviyesi turuk-ı aliyyesinden recûli salih-i zâhîde şeyh efendi marifetiyle süknası meşrut bulunduğu hakkında, (sicil numarası: 66, tarihi: 22 Safer 957)

7) Aynı fihristten:

Bursa'da Hazret-i Emîr Mahallesi'nde kâin Muslihiddin b. Seyit Ahmed'e ait bir bab menzilin Hazret-i Emîr Zaviyesi'nde sulahaya meşrut vakıftan bulunduğu hakkında, (sicil numarası: 76, tarihi: 10/Rebiulâhir/967)

8) Aynı fihristten:

Hazret-i Emîr Mahallesi'nden elhac Sadi b. Nasuh'a ait hanenin evlâdına badehu Hazret-i Emîr Cami'i şerifi imamına meşrut maa nükud mufassal vakfiyesi (sicil numarası : 81, tarihi : Evail-i Rebiulevvel 968).

Aynı fihristten:

9) Bursa'da Hazret-i Emîr Mahallesi'nde kâin Muhiddin b. Sina'n'a ait evin evlâdına, badehu Hazret-i Emîr fukarasının süknasına meşrut olduğuna dair vakfiye, (sicil numarası : 81, tarihi evail-i Rebiulevvel 968).

Aynı fihristten:

10) Bursa'da Hazret-i Emîr Mahallesi'nden Sadi b. Nasuh'un bir bab menzilinin uteka-yi vâkıf ve evlâdına badehu Hazret-i Emîr Cami'i şerifinde imam olanlara meşrut olduğuna dair vakfiye (sicil numarası: 83, tarihi : Evahir-i Rebiulevvel 965)

Aynı Fihristten:

11) Hazret-i Emîr Mahallesi'nden Kameriye Hatun bint-i Abdulla h'n vakfının hayrat ve meberratı nihayeti Hazret-i Emîr Mescidi için vakıf ve şart olunduğu hakkında (sicil numarası: 84, tarihi: 19/Muharrem/966)

12) Aynı fihristten:

Hazret-i Emîr Mahallesi'nde Şade b. Abdulla h'a ait hanenin süknası mahalle-i mezkûr ulmasından fukara-yi muhtacine meşrut olduğuna dair vakfiye (sicil numarası: 27, tarihi: 12/Ramazân/923)

Aynı fihristten:

13) Fatma bint-i Mehmed'in Hazret-i Emîr Mahallesi'nde kâin menzilinin Hazret-i Pîr Dergâhı sâliklerinden ve sulahadan bir zatın süknasına meşrut olduğuna dair vakfiye (sicil numarası; 51, tarihi, cümaziyelâhir 958)

Aynı fihristten:

14) Hatice bint-i Abdulla h'n Hazret-i Emîr Mahallesi'nde kâin menzilinin nihayeti sulahânâsa süknası meşrut olduğuna dair vakfiyesi (sicil numarası: 65, tarih: 26/Cümaziyelevvel/956)

Aynı fihristten:

15) Hazret-i Emîr Mahallesi'nde kâin hanenin evlâda badehu Hazret-i Emîr Sultan vakfına ilhakına dair vakfiye (sicil numarası: 187 tarihi: Evahir-i Zilhicce/1020)

16) Aynı fihristten:

Bursa'da Emîr Sultan Cami'i şerifi kurbinde kâin malûmü'l chali saray mahalli teçdiden meremmet olunup

mezkûr sarayın süknası her sene H a z r e t-i E m î r'i ziyarete gelen meşayih ile fukaralara ve sair ezminede gelen züvare meşrut olduğuna dair hüccet-i şer'iyeye. (Sicil numarası: 254, tarihi: Evahir-i Cümaziyelahir/1040)

17) Aym fihristten:

Emîr Sultan Zaviyesi evkafından kestane bahçesine vâki taarruzun men'i hakkında Huccet (sicil numarası: 284, tarihi: 1085)

18) Fatma Hatun binti Mustafa'nın Emîr Sultan'nda kâin bir bab mülk evinin hayatta oldukça kendisine, sonra zevcine tahsisine, badehu Hazret-i Emîr evkafına ilhakına dair vakfiye (Sicil numarası: 323, tarihi: Rebiulahir/1076)

VAKFIYENİN TERÇEMESİ (*)

Bunda olanlar benim nezdinde vazih olmuştur ve ihtiva ettikleri sahihtir.

Bursa Kadısı :

Ali b. Yusuf Fenâri

Nezd-i İlâhisinde olanlardan bize artırmayı icabeder surette Alla'h'a hamdolsun. Bir Alla'h'dan başka Tanrı bulunmadığına, onun şeriki olmadığına öyle şahadet ederiz ki, bu sayede onun huzurunda durduğumuz gün bahtiyar oluruz. Yine şahadet ederiz ki, Hazret-i Muhammed onun Peygamberidir. Biz onun vasitisiyle Hak'k'ı bulduk. O Alla'h'ın öyle bir elçisidir ki, kendisi ve melekleri ona Salât ü selâm getirmek suretiyle onu şereflendirmişlerdir. İsmi yüce olan Tanrı şöyle buyurmuştur: "gerçek Allah ve melekleri Peygamberi üzerine salât etmektedirler. Ey bi'l-umum İyman edenler, siz de ona Salât ü selâm ediniz." (**)

Asıl maksada gelince : Emriyle şeriat işleri intizam bulup kuvvetlenen, işare-

tiyle dağınık sözler bir yere toplanıp tazelenen ve bu vesikanın üstüne ünvanı konan hakim nezdinde (Allah hesaplaşma günü onun mizanını ağır bastırısın) şer'an subût yoluyla zâhir ve sâbit olmuştur ki, ardı arası kesilmeyen bir feyz dairesinin merkezi olan, müşahadat nuriyle kudsiyat merdivenlerine ayak basan, fazla mücadele ile semavat perdelerinin esrarına vâkıf olan, sâdât Nakiplerinin sultanı, saadet ve şeref Kâbe'sinin esas binası, Ulu yaradan nezdinde sıdk kürsüsüne yerleşen, din, hak ve milletin güneşi Seyyid Mehmed el-Buhari (Allahü Tealâ ona gufran ridasını giydirdi ve ona Rıdvân'ın nidasını duyursun) sağlığında iken takrir ve beyan kılınan, parmakların tuttuğu kalemle yazılan işbu köylerin, bahçelerin, mezreaların cümlesini bütün levahikiyle, tafsilâtiyle geleceği veçhile, aşağıda yazılacak olan masarıfa vakıf ve f'l-sebili'llâh habsetmiştir. Yapılan bu vakıf şeriat yoluyla tescil edilmiş ve lüzumuna hükmolunmuş şer'an lâzım bir vakıftır.

En aziz ve kerim, şerefli ve muhterem Mevlâna Süleyman b. Mehmed Bey zikrolunacağı söylenen bu evkafa müteveli idi ve bunlara bahçeler, değirmenler, hamam, dükkânlar vesaire ilhak etmiştir ki, bunların bazısını, galenin fazlasiyle kendi bina ve inşa ettirmiş, bir kısmını da mahsulâtтан artan ile satın almıştır.

Evvelâ saîd-i şehid merhum Emîri müşarünileyhin evkafı cümlesinden biri, İnegöl Nahiyesi'nde kâin Hüseyin Hisarı Köyü olup hududu meşhurdur.

Yine bu cümleden biri, adı geçen İnegöl mevziinde Zindancık namındaki köy olup piring ve sair ziraat için hazırlanmış sulariyle (nehriyle) vakıftır. Dört taraftan hududu Sultan Mehmed b. Bayezid Hân vakfı ile gevrilmiştir.

Bu evkaftan biri de Yarihisar Nahiyesi'nde kâin hududu meşhur olan Vermede denilen köydür.

Yine bu cümleden biri Bursa Nahiyesi'nde kâin Genceli denilen köy olup tuzlasiyle birlikte vakıftır. Hü-

(*) Bu Vakfiye Vakıflar Umum Müdürlüğü Mütercimi O. Keskioglu tarafından terceme edilmiştir.

(**) Sure : 33, ayet : 56.

dudu garp tarafından U m u r B e y mülküne, şarktan H a c ı M u r a d mülküne, şimalden merhum B a y e z i d H â n b. M u r a d H â n vakfına, kible den de meşhur dağa varır.

Bu evkaftan biri de K o c a e l i N a h i y e s i ' n d e N e v r i n denilen meşhur köydür.

Biri de B u r s a sahillerinde kâin E ş k e l namındaki köy Ç a y ı r y e r i denilen mezra ile birlikte vakıf olup kible den hududu B a y e z i d - i H ü d a v e n d i g â r vakfına varır, şimal tarafı meşhurdur, şarktan merhum İ b r a h i m P a ş a evlâdı mülküdür, garpten piyade arazisine müntehidir.

Bu cümleden biri de M i h a l ı c muzafatından K a r a b ü r ç e k K ö y ü olup içinde bulunan ekincileri, uşakları, cariyeleri, mandaları vesairesiyle, B e ş l e r y e r i denilen mezreasiyle vakıftır.

Yine bu cümleden olarak D a r ü l - c e m a n B u r s a N a h i y e s i ' n d e k â i n S ü r m e denilen köy vakıf olup hududu kible tarafından belli dağa, şarktan B u r a k o ğ l u vakfına ve Ç a l ı k S e k i d mülküne, şimalden H a c ı H ı z ı r . arazisine, garpten sazlığa ve A k p ı n a r ' a varır.

Bu evkaftan biri de T o n g u z l u N a h i y e s i ' n d e k â i n B o z b u r u n K ö y ü olup malûm hududuyla, içinde bulunan ırmakları ve pınarlarıyla vakıftır.

Zikri geçen, B u r s a yanında bulunan bahçelere ve bağlara gelince, bunlar bir arada olup etrafı avlu ile ihata edilmiş ve hududu çevrilmiştir. Orada sâkin olup bahçelerde çalışan kölelerle birlikte vakıftır. Kible tarafından hududu Ş e y h C e z r î bahçesine, bir kısmı da umumî yola varır, şark hududu merhum M u s a B a b a Z a v i y e s i vakfına çıkan vâdiye varır, şimal hududu müşarünileyh vâkıfın zaviyesi vakfına varır, garp hududunun bir kısmı harap bahçeye, bir kısmı merhum D e d e B â l i ' n i n harap arazisine varır.

Bu evkaftan biri de B u r s a civarında H a y d a r B a h ç e s i yanında bulunan bir kıt'a arazidir. Dört taraftan hududu mirî mülküdür.

Bunlardan biri B e y c e ğ i z H a f ı z B a h ç e s i diye meşhur olup B u r s a Ş e h r i ' n i n ortasında bulunan ve dört taraftan hududu açık olarak bilinen bahçedir.

Bu evkaftan biri dahi K a l ' a a l t ı P a z a r ı civarında bulunan ve K a n a r e denilen dükkânın tamamıdır ki, kible ve şarktan hududu merhum H o c a M e h m e d K a r a m a n i vakfına, şimalden umumî yola, garpten G e y i k l ü B a b a Z a v i y e s i ' n e d i r .

Bu cümleden biri de H o c a S a d e d d i n kızı S u l t a n b a h t H a t u n nam kadından satun alınan ve adı geçen kanaraya muttasıl bulunan dükkânların tamamı ki, sahibine nisbetle mahallerinde şöhretlerinden dolayı hudutlarını beyana hacet yoktur. Ve bunlar maruf mukataa yoluyla G e y i k l ü B a b a Z a v i y e s i arazisine bina edilmişlerdir.

M u r a d H â n o ğ l u S u l t a n B a y e z i d H â n ' ı n kızı hayrat sahibesi, muhadderatın ulusu H u n d i H a t u n ' u n , işbu sâdatın büyüğü, halkın saadet dayanağı müşarünileyh E m i r H a z r e t l e r i ' n i n evkafına ilhak etmiş olduğu vakıflar da bu cümledendir. Ve onlar da şunlardır:

K i t e N a h i y e s i ' n d e k â i n Ç a v u ş K ö y ü namındaki köyün tamamıdır. Hududu kible tarafından merhum M u r a d H â n b. O r h a n vakfidir. Şimalden hududu B e y l e r K o r u s u ' n a varır, şarktan hududu merhum H a c ı H a s b o ğ a vakfına varır; garpten hududu merhum A l â e d d i n B e y vakfına varır ki, bunu evlâdına, onlardan sonra B u r s a Ş e h r i ' n d e şark cihetinde bulunan tepeye kurmuş olduğu zaviyenin mesalihine vakfetmiştir. O bu vakfiyeden başka bir vakfiyede yazılı olan kayıtları ve şartlarıyla meşhurdur ve o vakfiye âlim-i Rabbânî, hibr-i Samedânî, muteber imamların üstadı, Hak, şariat ve dinin rüknü M e v l â n a Ş e m s e d d i n b. H a m z a b. M e h m e d F e n â r i tevki'ini taşımaktadır.

Zikri geçen merhum M e v l â n a S ü l e y m a n ' ı n yaptığı mülhakattan biri de B u r s a ' d a K ö s l e r M a

h a l l e s i'nde kâin birbirine muttasıl üç dükkânın tamamıdır ki, bunlar garpten S e l ç ü k H a t u n vakfı ile, şimalden umumî yol ile, şarktan H a c ı S e y f e d d i n mülkü ile, kıbleden H u s a m b. E r d e r mülkü ile mahdut olup bunlar gallenin fazlasıyla M u s t a f a b. S u n g u r'dan dört bin sekizyüz dirheme satın alınmıştır.

Yine bu evkaftan biri E d r e m i t tevabiinden Ş e h i r karyesinde kâin İncir bahçesinin tamamı ki, mahallinde başkalarından temayüz ettiği için tahdide ihtiyaç yoktur. Bu da gelirin fazlasından üçyüz elli dirheme H ı z ı r o ğ l u S ü l e y m a n F a k ı h'tan' satın alınmıştır.

Yine bu cümleden biri yukarıda yazılan köyde kâin bir incir bahçesi olup bu da tahditten müstağnidir ve gelirin fazlasından üçyüz elli dirheme mutrib A b d i l o ğ l u O s m a n namındaki adamdan satın alınmıştır.

Yine bu evkaftan biri adı geçen köyde kâin bir incir bahçesi ki, gelir fazlasından bin elli dirheme S u n g u r o ğ l u S a t ı r'dan satın alınmıştır. Ve sözü geçen köy ehalesince malûm olduğu için tavsiften müstağnidir.

Bu evkaftan biri de E s k i V i r a n K ö y ü'nde kâin diğer bir incir bahçesinin tamamıdır ki, mahallinde ehali arasında şöhretinden dolayı tahditten müstağnidir ve gelir fazlasından beşbin dirheme B a y r a m o ğ l u İ s k e n d e r'den satın alınmıştır.

Bu evkaftan biri de mezbur E d r e m i t tevabiinden zikri-geçen Ş e h i r K ö y ü'nde bulunan bir incir bahçesidir ki, gelirin fazlasından geçer akçe ile bin ikiyüz dirheme H a s a n o ğ l u D u r a l i'den satın alınmıştır.

Yine bu evkaftan biri yukarıda zikri geçen köyde bulunan diğer bir incir bahçesidir ki, gelirin fazlasından yukarıda vasfı geçen dirhemle sekiz yüz dirheme H a l i l o ğ l u M u s t a f a'dan satın alınmıştır ve mahallinde ehali arasında şöhretinden dolayı tahditten müstağnidir.

Yine bu evkaftan biri E d r e m i t tevabiinden H a v r a n e l i K ö y ü'nde

kâin diğer bir incir bahçesidir ki, gelir fazlasıyla H a c ı m e h m e d b. O ğ u l P a ş a'dan bin beşyüz dirheme satın alınmıştır ve mahallinde ehali arasında şöhretinden dolayı tavsiften müstağnidir.

Bu cümleden biri de zikri geçen H a v r a n K ö y ü'nde kâin bir incir bahçesi olup gelir fazlasından yediyüz dirheme uzun M u s t a f a o ğ l u A l i'den satın alınmıştır.

Yine bu cümleden biri B u r s a'da B e y h a m a m diye maruf olan hamamın civarında kâin bir başçı dükkânı ve bir çörekçi dükkânı ki, mahallinde şöhretinden dolayı hudutlarını beyana hacet yoktur.

Bu cümleden biri zikri geçen şehir dahilinde zikri gelecek ve müşarünileyh E m i r H a z r e t l e r i'ne mensup olan yeni hamam civarında kâin bir başçı dükkânıdır ki, bunların cümlesi mezbur evkafın malıyla bina olunmuştur.

Yine bu evkaftan biri zikri geçen B u r s a Ş e h r i n d e T a h ı l P a z a r ı diye maruf olan pazarda kâin bir han olup bu da gelirin fazlasından bina olunmuştur.

Bu cümleden biri de G ö k d e r e nehri üzerine kurulmuş bir değirmen olup M e d i n e'de R a v z a-i N e b e v i y e'ye vakıf olan değirmene muttasıldır ve bu da yukarıda yazılan evkaf malıyla bina olunmuştur ve mahallinde şöhretinden dolayı hudutlarını bildirmeye hacet yoktur.

Bu evkafın mülhakatından bir kısmı da büyük sultan, âlemde A l l a h'ın halifesi, A r a p ve A c e m padişahlarının efendisi, devlet sahifelerini söyleten ve susturan, cömertlik ve kerem denizinin kamusu, nimet ve iyilik menbaı olan, milletler üzerine cömertlik yağmuru saçan, zamanının sultanlarının sultanı, emn-ü emanı döşeyen, adalet ve ihsan yayan, insanlar üzerinde şeriat ahkâmını tenfiz eden, S ü l e y m a n mülkünün vârisi, Rahman Allah tarafından nusrat ve zafere lâyık olan Sultan E b ü'l-F e t h M e h m e d b. M u r a d H â n hazretlerinin yapmış olduğu vakıflardır ki, onlar da şunlardır:

Bursa tevabiinden Kumala namındaki köyün tamamı ki, oradaki değirmen ve piring çeltikleriyle vakıftır.

Aydıncık Nahiyesi'nde kâin Keliflu ve Gökre namındaki iki köy de piringlikleriyle vakıftır. Bunların cümlesi mahallinde şöhretinden dolayı tavsif ve tariften müstağnidirler ve hudutları tevki-i sultaniyi havi hudutnâme beyan olunmuştur.

Bu evkâf cümlesinden bir kısmı da sulehanın medar-ı iftiharı Hacı İsa b. Oruz'un vakfettikleridir ki, onlarda Gönan Kasabası tevabiinden Yakup Bey Timarı diye meşhur olan köyde kâin bir çatı altında dönen iki taş değirmen ile Seyfeddin Fakih Değirmeni diye maruf olan diğer bir değirmendir. Hududu ehali ve komşular arasında maruftur.

Bu evkaftan biri de sahibü'l-hayrat Mürsel oğlu Yusuf'un Edremit tevabiinden Kemer Köyü'nde vakfetmiş olduğu bir piring değirmenidir ki, ehali arasında ona dink denilir. Hududu garpten ve şimalden mezarlıkla, kıbleden Paşa Yiğit oğlu Hacı Mustafa mülkü ile; şarktan umumî yol ile çevrilmiştir. Hududu beyan olunan bu değirmen, yukarıda yazılı evkafa mülhak olan değirmenle bir çatı altındadır ve gelirin fazlasıyla yukarıda adı geçen Mürsel oğlu Yusuf'tan tekrar tekrar zikri geçen gümüş para ile üçbin dirheme satın alınmıştır.

Yine bu evkaftan biri Türbe-i Münevvere Mahallesi'nde kâin bir hamamın tamamı ki, mezkûr evkafın mahsulünden bina olunmuştur.

Bu cümleden biri adı geçen mahallede kâin iki adet dükkânın tamamı olup bunlar da gelir fazlasından bina olunmuşlardır ve mahallinde kendi yüksek şahsiyetlerine nisbetle şöhretlerinden dolayı tahditten müstağnidirler.

Yine bu evkaftan biri Türbe-i Bahçesi denilen bahçedir ki, yine ona nisbetle meşhur olduğundan tahdide lüzum yoktur.

Bu cümleden biri de Yahşi Bey Karyesi civarında kâin iki adet bağın

temamı ki, mahallinde müşarünileyh vâkifa nisbetle şöhretinden dolayı tahditten müstağnidir.

Bu evkaftan biri de Hatungözü denilen köy civarında kâin üç kıta arazinin tamamı ki, kible tarafından büyük emir İshak Paşa vakfı ile, şarktan ve şimalden müşarünileyh vâkifin vakfı ile, garpten Mevlâna Cemalî mülkü ile çevrilmiştir.

Bu cümleden biri dahi zikri geçen karye civarında kâin Mevlâna Süleyman bağı denilen bir bağın tamamı ki, mütearef olan mukataa yoluyla cemaate taksim edilmiş olup şimdi cümlesi kırk sekiz ev olmuştur. Hududu kıbleden umumî yol ile, şarktan vakıfla, şimalden umumî yol ile, garpten mezarlıkla çevrilmiştir.

Bu evkaftan biri de Bursa Şehri dahilinde Ahmed Dâî Mescidi Mahallesi'nde kâin mezbur yeni hamamın tamamı ile onun ve zikri geçen başçı dükkânının ittisalindeki üç dükkân ve onlara muttasıl bir kıta arazidir ki, cümlesinin hududu kıbleden umumî yol ile, şarktan yine umumî yol ile, şimalden mahalle yoluyla, garpten Doğru mülküyle çevrilmiş olup bütün hudut ve hukukiyle, yolları ve merafikiyle vakıf olup arazisinin mukataası ayda seksen dirhemdir.

Yine bu cümleden biri zikri geçen Türbe Mahallesi'nde bundan evvel zikrolunan hamam yakınında kâin bir hanenin tamamı ki, iki göz evi, bir sofayı, bir helâyı, bir su kuyusunu ve bir avluyu müstemil olup hududu kıbleden Müderris Mevlâna Husameddin mülküyle, şarktan umumî yolla, şimalden ve garpten zikri geçen hamam ile çevrilmiştir.

Yine bu cümleden biri merhum Nusret Paşa Türbesi civarında kâin bir ekmekçi fırını yerinin tamamı ki, zikri geçen türbeye nisbetle mahallinde şöhretinden dolayı hudutlarını beyana hacet yoktur.

Yine bu evkaftan bir kısmı hayrat ve hasenat sahibesi merhum Sultan Mehmed b. Bayezid Hân'ın ümm-i veledi (oğlunun anası) Abdullah kızı Dildiruz Hatun'un

vakfetmiş olduklarıdır ki, onlar da şunlardır: Bursa Şehri eteğinde merhum Sultan Mehmed'in kızı Selçuk Hatun kuyusu (eşmesi) civarında kâin bir kıta arazinin tamamı ki, hududu kible tarafından bir kısmı müşarünileyha Selçuk Hatun mülküyle, bir kısmı Hacı Bayezid vakfiyle; şarktan merhum Hacı Şeyh Paşa vakfiyle, şimalden Yiğit oğlu vereseşi mülküyle, garpten mezkûr Hacı Bayezid vayfiyle çevrilmiştir. Keza şu zikri geçen ve hudutları belli edilen arazinin yanında kâin diğer bir kıta arazi ki, hududu kiblede kazzaz (ipçki) Hacı Tanrıvermiş ile, Hacı Mehmed b. Ahmed arasında müşterek olan araziyle, şarktan Hoca Ali Paşa evlâdı mülküyle, şimalden yukarıda zikri geçen vâkıfın mülküyle, garpten mezkûr Hacı Şeyh Paşa vakfiyle çevrilmiştir.

Keza bu ikinci olarak zikrolunan vakıf araziye muttasıl diğer bir kıta arazinin tamamı ki, hududu kiblede müşarünileyha vâkıfın vakfiyle, şarktan Süleyman Bey mülküyle, şimalden mumaileyha vâkıfın mülküyle, garpten mezkûr Hoca Ali Paşa evlâdı mülküyle çevrilmiştir.

Keza bu zikrolunan araziye muttasıl diğer bir kıta arazinin tamamı ki, hududu kiblede mezkûr Süleyman Bey mülküyle, şarktan bir kısmı Umur Bey mülküyle, diğer bir kısmı Hızır b. Urunkuş mülküyle, şimalden kısmen Umur Bey Yalı mülküyle, kısmen merhum Elvan Bey-evlâdı mülküyle, ve kısmen umumî yol ile, garpten Dönceki Hasan arazisiyle çevrilmiş olup bi'l-umum hudut ve hukukiyle, yolları ve merafikiyle vakıftır.

Yine bu evkaftan bir kısmı, zikri geçen sahibü'l-hayrat mutasavvif Haç b. Bayezid'in vakfetmiş olduğu şeylerdir ki, onlar da şunlardır: Adı geçen Dileruz Hatun vakfının civarında kâin bir kıta arazi ki, hududu şarktan Firuz Ağa mülküne, şimalden ve garpten merhum Şeyh Akbıyığ'a mensup olan araziye, kiblede umumî yola varır.

Yine bu evkaf cümlesinden biri, Keremeddin kızı Gülhatun'un azadlısı Abdullah oğlu Şahin'in vakfettiğidir ki o da Manyas nevasisinde Esat Köyü diye meşhur köyde kâin bir değirmenin tamamı olup mahallinde şöhretinden dolayı tahdide lüzum yoktur.

Bu evkaf cümlesinden biri de mezkûr Hacı İsa b. Oruz'un vakfettiğidir ki, o da az evvel zikri geçen değirmene muttasıl olan bir değirmendir.

Yine bu cümleden biri Kapalı Musis diye meşhur olan Abdullah oğlu Hacı Musa namındaki hayrat ve hasenat sahibinin vakfettiğidir ki, o da Bursa Şehrinde merhum Umur Bey İmaret Mahallesi'nde kâin müteaddit evlerin tamamı olup mezkûr vâkıfa nisbetleriyle mahallinde şöhretlerinden dolayı hududunu beyan ve tavsife hacet yoktur.

Yine bu cümleden olarak hayrat ve hasenat sahibesi müşarünileyha Hundi Hatun'un vakfettikleridir ki, o da Bursa Şehri içinde zikri geçen Türbe Mahallesi'nde kâin bir hane olup, Mevlâna Süleyman sağlığında onda sakin olmuştur; bu hane sekiz odayı, bir sofayı, bir fırını, bir halâyı ve bir avluyu müstemil bulunup dört tarafından zikri geçen evkafla mahduttur.

Yukarıda unvanı geçen hâkim nezdinde bunların hepsi bu vakfiyede şerh olunduğu veç üzere şer'an subût yoluyla sâbit ve zâhir olunca, o da bunların sihhât ve lüzûmuna, tebdil ve istibdalinin adem-i cevazına *aydın şeriate* uygun olarak sahih ve şer'i yolda hükmeyledi.

Sonra yapılan işbu mülhakat sebebiyle, gelir, müşarünileyh merhum Emir vâkıfın tayin ve şart eylemiş ve diğer vakfiyesinde tafsil etmiş olduğu masraflardan arttığından, müşarünileyh büyük Sultana mezkûr masraflara şu ziyadeleri yaptı :

Et hergün üç batman sarfolunacaktır. Asılda bir batman idi,

Pirinç hergün dört keyl sarfolunacak, vâkıfın şartında ise iki keyl idi.

Müezzinlere hergün üç dirhem verilir, aslında iki dirhem idi.

Kayyıma hergün iki dirhem, aşçılara hergün dört dirhem ve senede iki müdd buğday verilir.

Zikri geçen şerefli türbenin bevvabına ki, orada kayyım da odur hergün iki dirhem, dört müdd onaltı keyl de buğday verilir.

Türbeye gelip orada *Kur'an-i azim ve Furkan-i Kerim*'den birer cüz' okuyan otuz nefer hafıza birer dirhemden cümlesine otuz dirhem verilir, hafızlar asıl vakıfta onbeş nefer idi.

İki hatibe hergün dört dirhem verilir, aslında iki dirhem idi. Galleden de senede iki müdd buğday verilir.

Kâseleri yıkayana hergün bir buçuk dirhem verilir, galleden de senede yarım müdd buğday verilir.

Halâları temizleyen kimseye günde yarım dirhem para, galleden senede yarım müdd buğday verilir.

Evkafın meremmet ve tamirine bakan kimseye günde bir dirhem para, senede dört müdd ve onsekiz keyl buğday verilir.

İki ekmeğe hergün beş dirhem, senede iki müdd buğday verilir, bunları yarı olarak üleşirler.

İmaretin bevvabına hergün bir dirhem ve buğdaydan da dört müdd, onaltı keyl verilir.

Ferraşa hergün bir buçuk dirhem, buğdaydan da bir müdd verilir.

Et taşıyan kimseye hergün bir dirhem verilir.

Kilerciye hergün iki dirhem, senede dört müdd ve onaltı keyl buğday verilir.

İşine hiyanet karıştırmaksızın emanet ve diyanet üzere gelir ve gideri yazan kâ-tibe hergün üç dirhem ve senede üç müdd arpa ve üç müdd buğday verilir.

Zikri geçen hafızlara sermahfel olana günde bir dirhem verilir.

Gelip konan müsafirlerin doyurulması için (pavzar sofrası) denilen için hergün on dirhem sarfolunur. Bunu müteveli maslahat gördüğü şekilde sarfeder.

Fukaradan Emir Husameddin, Seyyit Hasana'ya hergün para olarak bir dirhem, galleden de senede yarım müdd buğday verilir. Mezbur imaretin hadimi Yakup b. Abdulla'ya her sene bir müdd buğday verilir. Yusuf b. Abdulla'ya senede galleden bir müdd buğday verilir. Mevlâna Abdî Hoca'ya senede yarım müdd buğday verilir. İmamın kardaşı Mevlâna Muhiddin Mehmed Fakih'a her sene bir müdd buğday verilir. Biri şeyh hatunu, diğeri de merhume Hundi Hatun'un azadlısı Abdulla h kızı İncü namındaki iki fakir ve yoksul kadına her ay yirmi dirhem verilir.

Mumaileyh Sultan hazretleri, sâ-dâtın ulusu Seyyid Hasana b. Seyyit Nimetullahı vekil-i harç olarak nasbedip ona günde iki dirhem, senede dört müdd ve on altı keyl buğday tayin etti.

Yetimlerin muallimine hergün iki dirhem, nakibe hergün iki dirhem, galleden de senede bir müdd verilir. Hediyeleri toplayana hergün bir dirhem, Devir okuyan altı nefer hafıza hergün üç dirhem, bir kişiye günde yarım dirhem verilir.

Ekmeğe için hergün oniki keyl buğday, yemek için hergün üç keyl buğday verilir. Bursa'daki bahçelerin, dükkânların, evlerin, hamam ve sairenin cabiliği için her gün bir dirhem; Keliflü nam karyenin cabisi için hergün iki dirhem para, her sene de dört müdd ve onaltı keyl buğday, her sene dört müdd arpa tayin etmiştir. Karabürçek nam köyün cabisine hergün iki dirhem para, her sene dört müdd ve onaltı keyl buğday, senede dört müdd arpa verilir. Zikri geçen Karabürçek Köyü'nün kâtibi için senede üç müdd buğday, üç müdd arpa verilir. Az evvel zikri geçen köyün mer'ası bekçisine senede bir müdd buğday, bir müdd arpa verilir. Bozburun nam köyün cabisine dört dirhem para, senede altı müdd buğday ve altı müdd arpa verilir. Anbarcıya her sene bir müdd buğday ve bir dirhem para verilir. Mezbur Bozburun cabisine her sene bir müdd piring verilir. Tekür Köyü namındaki köyün cabisine her gün iki dirhem para,

galleden de senede dört müdd arpa verilir. K u m a l a nam köyün cabisine her gün iki dirhem para, senede dört müdd ve oniki keyl buğday, dört müdd arpa verilir. G e n e l ü nam köyün cabisine her gün iki dirhem para, galleden de senede dört müdd ve on altı keyl buğday, dört müdd arpa verilir. Eşkel adındaki köyün cabisine iki dirhem para, senede dört müdd ve onaltı keyl buğday, dört müdd arpa verilir. S ü r m e nam köyün cabisine hergün iki dirhem para, galleden de her sene dört müdd ve on altı keyl buğday, dört müdd arpa verilir. Z i n d a n c ı k nam köyün cabisine hergün iki dirhem para, dört müdd ve onaltı keyl buğday, dört müdd arpa tayin eylemiştir. G ö n a n K a s a b a s ı nahiyesinde kâin değirmenlerin cabisine hergün bir dirhem verilir. Gelen sâdâta her sene yirmi müdd arpa tayin eylemiştir.

Regaip gecesi, Berat gecesi, Kadir gecesi ikişer müdd pirinç pişirilir. Ramazanda Cuma geceleri iki müdd, Bayramlarda iki müdd ve bir keyl pirinç pişirilir. Üç nefer sâdâtın her birine yarımşar müdden senede bir buçuk müdd buğday verilir.

Tevliyet hakkı olarak müteveliye vâkının şartlarında mahsulâtın cümlesinin yani para ve gâllenin ösrünün yarısıdır. Nezaret hakkı nazıra aittir. O da müşarünileyh vâkının şartlarında kölelik bağından azat kılınan azatlılarının aslahına şarttır. Ona para olarak hergün altı dirhem, galleden de senede altı müdd buğday ve altı

müdd arpa verilir. Müşarünileyh vâkının zamanından beri nazır olan Abdullâh oğlu Hacı Hacı Hacı'ye nezaret cihetinden maada ayrıca dört müdd ve on altı keyl buğday tayin olunmuştur.

Şeyhlik hakkı paradan dört dirhemdir, Türbede Cüz' kiraeti için hergün bir dirhem, galleden senede dört müdd buğday verilir. Beş vakit namazda imamlık yapan imama tayin eylediği imamlık hakkı üç dirhem, senede iki Bayram hediyesi olarak yüzelli dirhem para, senede dört müdd de buğdaydır.

Müşarünileyh Sultan Hazretleri işbu zikrolunan hakları, mezkûr vâkının şart ve tayin ettiği üzere aynı halde bırakmıştır.

Sulahanın medar-ı iftiharını mezkûr Oruz oğlu Hacı İsa elinde mülkü olanı vakfetmiştir ki, o da Bursa Şehri dahilinde zikri geçen İmaret Mahallesinde kâin bir mamur hanenin tamamı olup iki odayı, bir sofayı, bir avluyu müstemildir ve mahallinde bu vâkıfa nisbetle şöhretinden dolayı tahditten müstağnidir. İşbu hane vâkının evlâdına, evlâdı evlâdına batından batna vakfolup evlâdın inkirazından sonra zikri geçen İmaretin mesalihine anlatıldığı veçh üzere sahih ve şer'i surette vakıf olur.

İhtiyaç görüldüğü zaman elde bir tutanak (temessük) olsun diye işbu vakfiye yazılmış ve ona işhat da yapılmıştır. Bunlar 874 senesi Recep ayının on beşinci günü cereyan etmiş ve yazılmıştır.

E K L E R

Fatih'in, Emir Sultan vakfiyesini ilim âlemine tanıtan bu yazımızda Emir Sultan'ın şahsiyeti, Emir Sultan Cami'i ve müstemilâtı, bu mimarî heyetin geçirdiği safhalar ve gördüğü tamirler, Emir Sultan adına tesis olunan vakıflar hakkında da gerekli bilgileri vermeğe çalıştık. Yazımızın hazırlanmasından, hattâ matbaada dizilmesinden sonra bu bahisleri biraz daha tevsi eyledik. Bunları da etüdümüze ek olarak sunuyoruz.

A) Emir Sultan'ın şahsiyeti ve menakibi hakkında :

Bursa'da yazılmış olan bazı eserlerde Emir Sultan'ın şahsiyeti ve kerametleri hakkında hayli malûmat mevcuttur. Bursa'daki veliler ve meşahir hakkında izahat veren eserlerin başlıcaları şunlardır :

1 — *Menakıb-i Evliya*, Mehmed Çelebi

Müellifi 1055 te vefat etmiştir. Bu eser hâlen meydanda yoktur. *Güldeste*'de yazılıdır.

2 — *Ravza-i Evliya*, Baldır-zâde Şeyh Mehmed Efendi

1060 tarihinde yazılmış olup o tarihe kadar gelip geçen ulema, meşayih, imamlar, hatipler ve şairlerin hal tercemelerinden bâhistir.

3 — *Güldeste*, Belîğ Efendi

1135 tarihine kadar olan malûmatı ihtiva etmektedir. Baldır-zâde'den de istifade etmiştir.

4 — *Gülzar-ı Sulcha*, Eşref-zâde Ziyaeddin Efendi

Yakub Efendi Tekkesi Şeyhi olan bu zatın eseri *Güldeste*'ye zeylidir. 1196 tarihine kadar olan malûmatı havidir.

5 — *Ravzatü'l-Müflihan*, Abdül-lâtif Efendi

Müellifi Ahmed Gazzî Dergâhî şeyhidir. Eseri *Gülzar'a* zeylidir. 1197 den 1233 tarihine kadar olan malûmatı câmidir.

6 — *Vefeyat-ı Bursa*, Sahhaf Süleyman Halis Efendi
Müellifi 1173 te vefat etmiştir.

7 — *Gülzar-ı İrfan*, Narlı şeyhi Fahreddin Efendi

1262 de yazılmıştır. Kendisinden evvelki bütün eserlerden istifade etmiştir.

8 — *Zübdetü'l-Vekayi der Belde-i Celile-i Bursa*, Raşit Efendi

Bakırcılar Kethüdası olan müellif 1232 de vefat etmiştir. Bu eserin Bursa'da nushası yoktur. Fatih Kütüphanesinde bir nushası mevcuttur.

9 — *Mir'at-ı Bursa*, Saib Molla Küçük ve yanlışı çok olan bir eserdir.

10 — *Diyar-ı Şemsi*, Mısrî Şeyhi Şemseddin Efendi

1351 (1933) senesinde yazılmıştır. Bursa tarihi ve meşahiri hakkında geniş malûmatı havidir.

Bu eserlerden 2, 3, 4, 5 numarada gösterilenler Bursa'da Orhan Kütüphanesinde bulunmaktadır. Bursa'daki Mısrî Dergâhî şeyhi olan merhum Şemseddin Ulusoy, Bursa tarihi, âbideleri ve meşahiri hakkında yazdığı eserlerde kitâbeler, şer'iyye sicilleri gibi tarihî kaynaklar yanında bu eserlerden de faydalanmıştır. Bu itibarla bu zatın eserleri kendinden evvel yazılanlarda mevcut olan malûmatın kâffesini câmi olduğu gibi, onlarda mevcut olmayan bazı bilgileri de muhtevirdir. Pek müdekkik ve velûd bir zat olan rahmetli Şemseddin Ulusoy, Bursa tarihini ve folklorunu çeşitli cephelerden incelemiş; büyüklü küçüklü elliden fazla eser yazmıştır. Bunlar içinde *Diyar-ı Şemsi*, Bursa'nın umumî tarihi mahiyetindedir. *Yadigâr-ı Şemsi*, Bursa'da mevcut dergâhlardan ve bunlarda güzeran eden meşayihin terceme-i hallerinden; *Me*

dar-ı Şemsi, Bursa camilerinden; *Karar-ı Şemsi*, Bursa mezarlıklarından; *Bahar-ı Şemsi*, tekkesi olmayan hulefa ile *Gülzar-ı İrfan*'ın tarih-i telifi olan 1263 tarihinden sonra gelen ve tarihe geçmeyen Bursa ulema, şuara, meşayih ve eşrafının hal tercemelerinden bâhistir.

Şemseddin Ulusoy'un eserlerinden *Yadigâr-ı Şemsi* ile *Medar-ı Şemsi* gibi bir iki tansı matbu olup diğerleri kendi el yazısıyla yazılmış nushalar halinde mahdumu emekli Öğretmen Fehmeddin Ulusoy nezdinde mahfuzdur. (*)

Yadigâr-ı Şemsi'de Emir Sultan hakkında âtideki malûmat verilmektedir :

"Scyyit, sahihünnesep, âli hasep olan müşarünileyhin neseb-i mutahharları Eimme-i İsna Aşerin on ikincisi İmam Muhammad Mehdî'ye müntehi olduğunu kendileri beyan buyurmuşlardır.

Neseb-i tarikatleri Tarikati Halvetinin Nurbahşiye Şubesi'ndendir.

Cenab-ı Emir hac maksadiyle Hicaz'a azimet ve hacdan sonra Medine-i Münevver'e'ye gelip bir hayli ikamet buyurmuşlardır.

Sâdattan olduklarından edilen şüphe üzerine huzur-ı Saadet-i Nebeviye'ye giderek bir cemm-i gafir müvacehesinde *Es-selâmu aleyke ya ceddî* demelerine karşı *Vc aleyke's-selâm ya veledî* hitab-ı mukaddesine mazhariyetle umum Medine ahalisinin fevkalâde hürmetine nail olmuşlardır. Biraz zaman sonra taraf-ı zişeref-i cedd-i emcedlerinden bir işaret-i maneviye üzerine Rum diyarına azimete memur olmuş ve mahall-i maksuda vâsil oluncaya kadar kendilerine rehber-i manevî olarak nuranî bir kandil gidecekleri mahalleri irae eder imiş, vaktâ ki

Bursa'yı şeref-i kudumlarıyla müşerref buyurmuşlar, clyevm buldukları mahalde mezkûr kandil sönmüş" (S: 3, 4, 5)

"Sultan Yıldırım Bayezid Han Hazretleri Edirne'de bulduklarından tabii cenab-ı Emir'le mülâkat edememişler; fakat kerime-i muhteremeleri Hundi Sultan âlem-i menamlarında şeref telâkki ettiği emri Cenab-ı Risaletpenahi mucib-i âli-since Sultan Emir'le akd-i rabita-i izdivaç eder, kendi muvafakatına iktiran etmemiş olan bu izdivaç Sultan Bayezid'in mesmuu olunca muğber olarak her ikisinin katli için gönderdiği kırk kişi Cenab-ı Emir'in hane-i saadotlerini ihata ederek cebren girmekteler iken Hazret-i Emir : *Estaizu Billâh (Inkânet illâ sayhaten vahideten)* âyet-i celilesini bunlara karşı okurlar, kırkı da kadid olurlar. Molla Fenari merhum ahali-i memleketle namazlarını kılıp defnederler. Yıldırım civarında Kaditler dedikleri mevki bundan kinaye imiş, bu keramet-i aliyyelerini görenler daha ziyade kendilerine meclûp olurlar.

Yıldırım Bayezid Han'ın ber-güzide eserlerinden olan ve Bursa'ya şeref bahşeden Ulu Cami, aziz-i müşarünileyhin arzusu üzerine inşa edilmiştir. Hazret-i Emir'in tercemeyi hali *Şakaik-ı Numaniye*, *Baldır-zâde*, *Güldeste*'de olduğu gibi mevali Yahya Nimetullah Sinanî, Şevki, Zeynel-Âbidin Çelebi, Hüsameddin hazeratı gibi hulefası ve muhibbanı taraflarından da yedi, sekiz kadar menakıb-i aliyyeleri yazılmış ve keramat-i seniyyeleri tafsilâtiyle beyan olunmuştur. Emir Sultan Mahallesi'ndeki Asâ Suyu denmekle maruf su asâ-yı mübareketlerinin eseridir. Asâ-yi mezkûrun vasatında olan ilâve, asâ-yi Cenab-ı Peygamber'den bir parça olup Baba Yusuf nam zat kendisine olunan işaret-i manevî üzerine o parçayı Ravza-i Mutahhere'den getirmiş ve üç parçaya taksim ile birini Hacıbayram-ı Veli'ye ve birini Sultan Emir'e, diğerini de memur

(*) Bu münasebetle muhterem Şeyh Şemseddin Ulusoy'u rahmetle, Fehmeddin Beyi hürmetle anar ve memleket irfanı namına borçlu olduğumuz minnet ve şükran duygularımızı buraya tevdi ederiz.

olduğu bir mahalle teslim eylemiş, elyevm Türbe-i şerifede ziyaretiyle teşerrüf olunur."

"... Hacı Bayram Veli Hazretleriyle seviştiklerinden Bursa'ya ahyanen teşriflerinde görüşürler imiş, bir gün gaslini müşarünileyhin giyabında vasiyet buyurmuşlar. Ankar'a'nın Bursa'ya uzaklığına nazaran vasiyyetin nasıl icra olunacağını bendegân-ı dervişanı düşünmekte oldukları sırada müşarünileyh hazretleri işaret-i maneviye üzerine Bursa'ya çıkagelip gasil ve tekfin hizmetinde bulunmuşlardır.

Hulcfay-i kiramlarından Hasa'n Hoca Hazretleri'nin Müzili's-Şükük ve Lûtfullah Efendi'nin Cenahu's-sâlikin nam eserlerinde yazılı olduğuna nazaran müşarünileyh uzunca boylu, esmer benizli, melih, mükâhhal gözlü, kolları uzun, parmakları ince, sakalları biraz uzuna yakın olup üzerlerine yeşil softan cübbe ve başlarına oniki terkli tac-ı şerif giyerler ve yeşil sararlar imiş.

Bir mahdumu ile iki kerimleri olmuştur. Elyevm Türbe-i Şerifede beş sanduka olup cenab-ı Emir'le harem-i muhteremeleri ve mahdum-u âlileri Emir Ali ile iki kerime-i muhteremeleri medfundur". (S. 5, 6, 7, 8)

B) Emir Sultan Cami'i hakkında :

"Hazret-i Emir, Hazret-i Fahr-i Âlem Efendi'mizin emir ve işaret-i maneviyeleri ile Bursa'ya gelmişler, haklarında pek çok menakıp yazılmıştır. Hazret Bursa'da cvclâ Maksım civarında bir mahalde ikamet buyurmuşlar, sonra Pınarbaşı mevkiindeki garı âşikân'ı (Âşıklar mağarası) teşrif etmişler, o esnada emr-i Peygamberi ile Yıldırım Bayezid'in kerimesini almışlardır. Kendülerinin sıyt-ü şöhreti âfâkgir olup maddî ve manevî istifade ve istifaza için âsitana her taraftan halk gelmekte ve istidadı kadar müstefit olmakta iken Hoca Kasım isminde bir zat da bir arâkiyeyi hediye olarak huzurlarına takdim eder, Cenab-ı Emir

de ona kesesinden bir akçe inayet buyururlar, Hoca Kasım gayet maldar bir tacir olup Hazret-i Emir namına bir kubbeli cami yaptırır, bilahara uç beylerinden Sinan Bey nam zat da kible cihetine iki kubbe ilâve eder. Bu rivayetler *Güldeste ile Şevki menakibi*'nde vardır. Diğer rivayete göre de refika-i muhteremeleri Hundi Sultan hem cami'i, hem türbeyi ve civarında derşhane ile imareti inşa ettirir. Medrese ile hamam Cezri Kasım Paşa'nındır. Esasen bu cami altı kubbe üzerine imiş, mürur-ı zamanla harap olmuş, III. Sultan Selim zamanında bir kubbe üzerine ihtisar ve inşa olunmuştur. Eski temeller elyevm görülmektedir. (1)

... Cami'i şerifte ayin-i tarikat icra olunurdu. Fakat kendilerinin mensup olduğu Nurbahşiye tarikatının erkânı Selâmî Efendi zamanında terkolunarak âyin-i Celveti icra edilmiş ve Yâğcı-zâde Ahmed Efendi'nin Şeyh Mehmed Efendi Hazretlerine intisabı dolayısıyla usul-i Nakşibendiyye ifa edilmekte bulunmuştu.

.... Cami-i şerifin harici harimidir. Şarktan garbe elli dört ve şimalden cenuba otuz adımdır. Ortasında büyükçe bir şadırvan vardır ki Akçağlan suyu cereyan eder. Garp kapısından girildi mi imama mahsus bir mahal, cüz'hânlara mahsus büyükçe bir oda vardır. Anın yanında Türbe-i şerife, anın ilerisinde türbenin içerisine girilecek Namaz kılmağa, mevlit okunmağa mahsus genişçe bir mahal, anın ilerisi imamlara ve türbedarlara ait bir odadır. Yine garp kapısının sol cihetinde minare ve anın dibinde müczzine mahsus ufak bir hucre bulunur. Kapının

1 Bursa'da 21 No. lu Şer'iyye sicillinin 54. sayfasında bulunan 29 Muharrem 913 sayılı kayıta Emir Sultan Cami'i "Sabika bir kubbeyken haliya dört kubbe ve bir harem olduğundan bir kişi hem kayyim hem de çerağlık hizmetini ifa edemediğinden ilâveten bir kandilci tayin edildiği yazılı bulunmaktadır. Bundan cami'in bidayeten bir kubbeli olduğu sonradan dört kubbeye çıkarıldığı anlaşılmaktadır. Altı kubbeye ait bir vesikaya tesadüf edemedik.

üstü yine mahfeldir, kapısı haricindedir. Bunun altında şark tarafının minaresi altında bir ufak kayyım hücresi vardır. Dairen mādâr harimin etrafı ufak ufak on üç kubbedir. Altlarında icabında cemiyetlerde namaz kılınır." (Medâr-ı Şemsi'den)

C) Emir Sultan Cami'inin tamiratına ait vesikalar :

Emir Sultan Cami'inde yapılmış olan tamirlere ait kayıtları makalemizin baş tarafında göstermiştik. Rahmetli Kâmil Kepecioğlu'nun Bursa Şeri'yye sicilleri üzerinde yaptığı tetkikat hulâsalarını ihtiva eden defterlerinde bu hususa ait mütemmim malûmat bulduk. Bu defterler halen muhterem Ekrem Hakkı Ayverdi nezdindedir. Lûtufkâr müsaadeleriyle tetkik eylediğimiz defterlerde şu kayıtlara tesadüf eyledik:

1 — Emir Sultan Cami'i mütevellisi Mehmed Çelebi b. Ahmed meclis-i şer'ide takrir edüp cami'in sakfının kurşunu kaldırılıp tecdit olunmağa muhtaçtır, ve bazı tamire ve termime lâzım olan emakinin tamirin ve termimin talep ederim, diyücek ehl-i vukuftan sual olundukta Muslihiddin b. Mehmed ve Hacı Kasım b. Abdulla müteveli-i mezburu tasdik edicek tamir ve termimine izin verildi. (Sicil numarası : 114/85, tarihi : Evahir-i Safer 979)

2 — Emir Sultan Cami-i şerifinin pencerelerini tevsi edüp müceddeden bina edüp ve minber ve mahfeli dahi gayet köhne olmağın Hassa mimarlardan üstad İbrahim b. Bayram gönderilüp bina ahvaline vâkıf müslümanlardan üstad Bekir b. Süleyman el-Neccar ve cemm-i gafir ile üzerine vardıklarında mihrab-ı şerif tulen on zira ve arzan üç zira yirmi parmak olup

her biri onikişer akçeden, bin adet kâşi tuğla on iki bin akçe ve üstadiye beş bin akçe ve zikrolunan kâşiyi İznik'ten bunda getirmek hammaliyesi iki bin akçe ve demür kilitlerine ve ırgadiyesine ve iskelesine vesair hurda harcına beş bin akçe cem'an yirmi dört bin akçe ancak vefacer noksan ile mümkün olmadığı. (Sicil Numarası : 215/29, tarihi : Evail-i Zilkade 1013)

3 — 29/Zilkade/1013 te Cami'in kademeleri harap olduğundan kademeler tulen ve arzan hesab-ı şartrancî üzere 120 arşun olup yirmi beş kademe tahmin olunup yukarı kademededen on kademeye varınca her kademeye üçer arşun mermer ve andan aşağı tulani olmağın onbeş kademenin her birine beşer arşun mermer ve cami'e gelen eşraf attan inüp binecekleri yere ve iki yerde sahn etmeğe onbeş arşun mermer ve bu cümleye 120 arşun mermer lâzım olmakla her arşuna üstadiye ve hammaliyesiyle kırkar akçeden cem'an 4800 akçe (her üstada yirmi beşer ve ameleyle 12 şer akçe yevmiye) verildiği bütün masrafiyle beraber 13000 akçe sarfolunmuştur. (Sicil numarası : 210/29, tarihi : Zilkade 1013)

4 — Hazret-i Emir Cami'i ve Türbe-i mutahheresi bundan akdem tecdit ve imaret olunup Cami-i şerifin içinde olan pencerelerinin tavanı ve kapularının tavanı saathanenin bazı yerleri ve Cami'in hasırları hıfzolunacak oda tecdit ve imaret olunmayup ve zikrolunan cami-i şerifin pencereleri ve sıvası dahi tecdit olunmayup nâkıs kaldığını mütevellisi Seyyid Mustafa Çelebi b. Seyyid Ali talep etmekle muayene ve müşahede olundukta tecdit ve imaret olunmuş bulunup cami-i merkumun üç adet kapısının her bir tavanına cümle harciyle üçer yüz seksen beş akçeden bin yüz elli akçe ve onbeş adet pencresinin tavanına

tahta ve direk ve mismarına ve üstadiye vesair harciyle üçer yüz yirmi beş akçeden dört bin sekizyüz yetmiş beş akçe ve cami-i şerifin pencereleri ve kapılarının hesab-ı şatrancî üzere bennâ ziraiyle yüz yirmi zira olup her ziraa kireç ve horasani vesair harciyle yirmi beşer akçeden ikibin dört yüz akçe ve on dokuz penceresinin boya ve süleğen ve kapılarının sandukasına yüz yirmi beşer akçeden ikibin üçyüz yetmiş beş akçe ve cami-i şerifin üç adet kapısına çerçevelerinin her birine cümle harciyle yüz yirmi beşer akçeden üçyüz altmış akçe ve Cami'in haremde olan üç adet hucrenin kapılarının ceviz tahtasından pervazlarına yüz seksen akçeden beşyüz kırk akçe ve Cami-i şerifin haremde olan saathanenin içerüsünün sıvaları ve harem-i şerifin etrafında olan dört adet pencerelerinin .... bu hesab-ı şatrancî üzere yüz iki zira olup her zira sıvasıyla vesair harciyle yirmi beşer akçeden ikibin kırk akçe ve zikrolunan saathanenin bağdadî tavanına altıyüz akçe ve divarının tulen ve arzan altmış dört zira olan kuru yapısının her ziraa yirmi beşer akçeden bin ikiyüz seksen akçe ve zikrolunan saathanenin canib-i şarkisinde olan kapısının kemeri ve divarı tulen ve arzan yüz dört zira olup her bir ziraa sıvasıyla vesair harciyle yirmişer akçeden ikibin altıyüz seksen akçe ve Cami'in hasırları hizvolunacak odanın cümle tamiri bin beşyüz seksen akçe ve bu cümlelerin iskelelerine dahi beşyüz akçe ve Cami-i merkumun dahi pencerelerinin tecdit ve meremmatına ve boya ve süleğen ve saduresin cami-i merkumun sıvasıyla cümle üstadiye ve neccariye ve ırgadiye ve hammaliye vesair levazım-ı mühimmesine altı bin üçyüz doksan akçeye tahammülü olduğu ve noksan ile mülkün olmadığı mimar-ı mezbur vesair ehl-i vukuf icma ve ittifak ettiklerinden.... (Sicil numarası : 231/117 tarihi : Evail-i Rebiulahir 1026)

5 — P i r E m i r Efendi Türbe ve mühimmatı için mevkufe olan nükuda mütevellî H a s a n Efendi b. A b d ü l k a d i r cami-i şerif kubbesinin meremmete ve eteklerini pûside olan kurşun taltaları ve cami kurbinde vaki türbesinin iki canibinde olan sofalarının tuğla ve döşemesi ve tırabazanları ve türbe kapısı mukabelesinde vaki birbirine muttasıl ve mülâsık beş bab hucreleri ve hucrat vaki fevkanî ve tahtanî iki bab hucrenin bazı yerleri harap olduğundan (5575) akçe ile tamiri (Sicil numarası : 252/22 tarihi : 15 Cemaziyelahir 1043).

6 — H a z r e t-i E m i r Cami'inin dört kapısı ve türbe ve dere ve cüz'hane ve alçak saçaklar üzerlerine bastolunan kurşun ve imaret furunu ve Cami şadırvanına A k ç a ğ l a n suyu ve hamamı küçük murur-i eyyam ile harap olduğundan üç yüz otuz yedi bin yüz kırk akçe ile tamir ettirildiği. (Sicil numarası : 301/93 tarihi : Evahir-i Rebiulahir 1081)

7 — H a z r e t-i E m i r Cami ve Türbe ve ebniye-i saireleri İ s t a n b u l'da G a l a t a'da C i h a n g i r Y o k u ş u gibi yüce bir mevzide vâki olup canib-i cenubun a'lâsında biri biri hizasında üç yerde kadimden ayazma tabir olunur sular çıkup mahallâta cereyan için mecralarına künkler döşenmiş ve bu mahallelerdeki evlere akmakta iken menbaları ve mecraları tamirinde uzun müddet tekâsül ve müsamaha olunmakla menbaları ve mecralarına döşenen künkler zamanların geçmesiyle fena bulup menbalarında sular arza batup yer altından aşağı tarafına yollar bulup akmakla ol mevzilerin yerleri kağşayup ve üzerlerindeki binalar ve halkın oturdukları evler bi't-tedriç yerile kayup bazıları külliyyen münhedim ve bazıları pâre pâre olup evlerin sahipleri ekseri bırakup aher mahallâta nakil ve evlerindeki sular kesilmiş ve takrib ile (bu muhterem azizin) eski mabet-

leri ve mahallesi ve civar mahalleleri perişan ve harap ve bu sebep ile mahmiye-i mezburenin dahi perişanlıklarına vesile olacağından İstambul'dan lağımçı ve mimar halifesi talep edilmiştir. (Sicil No : 338/49, tarihi : 1155)

8 — Emîr Sultan'ın Asâ Bahçesin'den çıkan Asâ Suyu İmaret-i âmirelerine ve zaviyelerine ve hamamına ve bina ve ihya buyurdukları çeşmelere ve mahallesinde bazı evlere ve civarında vâki Cezri Kasım Paşa Medresesi civarında olan musluklara ve ondan medresenin içerüsünde vâki çeşmeye ve haric-i medresede kârgir çeşmeye ve andan abdesthaneye icra ve zaman-ı saadetlerinden bugüne kadar akan Asâ kuyusunun mecraları tamirinde uzun müddet tekâsül edildiğinden mebsut künkleri ve çıktığı yerden künge vusül ve dühulü mahalline gelince dehlizleri mürur-i ezman ile külliyyen harap ve yirmi beş seneden beri imarettten ve mevazi-i saireden sular kesilmiş ve halk büyük zahmet çektikten başka sular yere batup ve mahall-i mezburda arza batan ayazma suları dahi arzı kağşatup işbu Asâ Suyu ve Akçağlan Suyu azım sular olmakla tahtel'arz yollar bulup cereyan ve arz kayup ve üzerlerinde vâki Cami ve türbe ve imaret ve hamam ve han ve zaviye ve medrese ve ebniye-i saire ve mahallelilerin evleri harap ve perişan olup 47130 akçe ile tamiri kaabil olduğu hakkında (Sicil numarası : 338/50, tarihi; Safer 1155)

9 — Cami'in İodos tabir olunan rüzgârın şiddet ve çokluğundan kurşunları kalkmış ve cami ile türbenin dört tarafındaki arşun divarları üzerlerinde kubbele-ri vesair kârgirleri münşak olmakla yıkılmalarından korkulurken bu defa vuku'bulan rüzgârdan cami ve türbenin üzerlerinde kurşunun çoğu kalkmış olduğundan

36000 akçe ile tamiri. (Sicil numarası : 336/110, tarihi : Cemaziyelevvel 1175).

10 — Emîr Sultan Cami ve Türbeleri etrafında kara su olmak takribi ile kubbeler ve cidarları beşer parmak ve minaresi yarım zira miktarı münşak olup yarıldıkta evvelce münşak olan yerleri horasan ile doldurularak üzerlerine beyaz sıva ile tamir olunmuşken bikazaillâh-i Tealâ bu esnada zuhur eden hareket-i arzdan ziyade müteessir ve sıvaları dökülüp yıkılacağı âşikâr ve içerüsünde beş vakit namaz bir veçhile caiz olmayup tehlike olduğundan Bursa Cizyedarı Hüseyin ve mimar halifesi marifetiyle süratle keşif ettirilmesi için ferman gelmiştir. (Sicil numarası : 331/37, tarihi : 1180).

11 — Cami, Türbe ve Aziz-i müşarü-nileyhin halvethanesi üzerlerindeki çürüyen kurşunlar, cami'in kadınlar cami'i tarafındaki kurşun ve Cami ve İmarete cereyan eden su yolları vesairesi 3004 kuruş 12 para ile tamiri keşfedilmiştir. (Sicil numarası : 1198/86, tarihi : 1203).

12 — 1210 senesi nihayetinde Emîr Sultan Cami ve Türbe ve İmareti 650 kuruş sarfiyle tamir edilmiştir. (Sicil numarası : 1209/21).

D) Emîr Sultan vakfına, Cami'ine ve müstemilâtına ait müteferrik vesikalar :

1 — Emîr Sultan Cami'inin kubbeleri hakkında :

Sâbika bir kubbe iken hâliya dört kubbe ve bir harem olduğundan bir adam hem kayyım ve çerağlık hizmetini ifa edemediğinden yevmi iki akçe kandiller için C a f e r'in tayin edildiği (Sicil numarası : 21/54, tarihi : 29 Muharrem 913).

2 — Emîr Sultan Cami'i civarında Hazret-i Emîr'i ziyarette gelenlerin ikametüne muhassas sarayın tamiri hakkında :

1046 da İstanbul'da Sultan Süleyman Mahallesi'nde mukim ve Divan-ı Sultanı Ruznamçecisi İbrahim Efendi Emir Sultan Cami-i şerifi kurbinde bir bab saray günlerin geçmesiyle harap olup sarayı kendi parasiyle tecdit ve tamir ve hulus-i niyyetle vakfedüp süknasını şöyle şart eyledi : Sarayın süknası her sene Hazreti Emir'i ziyaret için sofular zamanında gelen meşayih ve fukaralarına vesair ezminde gelen züvvara şart ve müdderris Hacı Durmuş oğlu Mehmed Efendi'yi müteveli tayin eylediği (Sicil numarası : 254/62, tarihi : 1046).

3 — Emir Sultan Mahallesi ahalisinin tekâliften muafiyeti hakkında :

Emir Sultan Mahallesi ahali-leri kadimül'eyyamdan beri avarız-ı divaniye ve rüsumdan ve nüzul ve iştirâ vesair tekâlif-i örfiye ve şakkadan muaf ve müsellemlerdir. Kürkçü, doğancı, hisar yapmak vesair tekâlif-i örfiye ve şakka talebiyle rencide edilmemeleri hakkında فرمان sureti. (Sicil numarası : 363/22, tarihi : 1099).

4 — Emir Sultan vakfının vâridatı hakkında :

1081 senesi nihayetinde Emir Sultan vakfının cizyeleri

110 Büyük eşkel

38 Sed başı

10 Susıgırlığı tabi-i Mihaliç

158

1233 te Emir Sultan vakıfları şöyle idi.

Dönüm :

552 Köylü pınar ve Emir Sultan civarı, Davud Kadı Mahallesi'nde bağlar ve bahçeler

33 yonca ve sebzelik arazi

625 Beher dönüme yirmişer akçeden 12500 akçe

Vakfın yedi mahallede mukataa ile verilen menzilleri

120 Menzil cem'an hasılat senede 5900

126 Menzil cem'an hasılat senede 5900

İcarat-ı menazil 17640

Cami civarında ve Kütahya Hanı ittisalinde dükkânlar ve Köylü pınara'daki bahçeler 14092

İcmal :

Akçe :

12500 Bahçeler ve bağlar mukataası

5900 120 evin mukataası

5900 126 evin mukataası

17640 evlerin müeccel icareleri

14092 dükkân ve hamam ve değirmen müeccel icareleri

56032

12000 Kütahya Hanı'nın ücreti

68032

Bursa'da gayri ev malikâne bilcümle müsakkafat ve müştegallatı yazılarak 68032 akçe mukataat ve icaratı zuhur etmiştir.

5 — Hatice-i İsfendiyyar'ın Mektebi

Hatice-i İsfendiyyar (Hatice Hatun binti'l-merhum El-Emirü'l-Kebir İbrahim Bey b. İsfendiyyar Bey)

Emir Sultan Türbesi civarında bir mektep inşa ve bina ve muhtelif mahallerde mevkufatını bu mektebe vakfetmiş. (Sicil numarası : 302/125, tarihi : Evahir-i Şaban 960).

6 — Küçük hamamın icar bedeli :

Hazret-i Emir'in küçük hamamı günde (47) akçeye kiraya verilir. (Sicil

numarası : 48/4, tarihi : 9 Cemaziyelahir 949).

7 — Cezrî Kasım Paşa Medresesi

Cezrî Kasım Paşa'nın Hazret-i Emîr kurbunda Medresesi harap olup on bab hücreleri ve dersane kubbesi kurşunlarının (6710) akçe ile tamiri (Sicil numarası : 252/105, tarihi : Evasıt-ı Cemaziyevvel 1045).

8 — Türbede mevcut eşya :

Hazret-i Emîr Türbe-i şerifelerinde mevcut olan eşyadır ki zikrolundu :

Adet

- 1 Altun kandil
- 3 Sım kandil-i sagir-i cedit
- 5 Diğ er sım kandil-i kebir-i atik
- 1 Sım gülâbdan
- 6 Seccade
- 2 Sım şamdan-ı kebir
- 1 Sım buhurdan muallak
- 1 Diğ er buhardan sım
- 6 Piring şamdan

(Sicil No : 345/98, tarihi : 4 Cemaziyelahir 1067).

Emîr Sultan mimarî manzumesinin bugünkü durumu :

Tetkike arzeyelemiş olduğumuz vesikalardan Emîr Sultan Cami'i ile müstemilâtını ve türbesini Hazret-i Emîr adına zevceleri Hundî Sultana'nın bina ve inşa eylemiş olduğu, bunların zamanla bir çok tamir gördüğü, değişikliklere uğradığı, hattâ cami'in III. Sultana Selim zamanında yeni baştan inşa olunduğu anlaşılıyor.

Bugünkü Cami ile müstemilâtı tamamile yeni binalar olmak ve Emîr Sultana'nın devrinin hususiyetlerinden mahrum bulunmakla beraber 19. asrın gü-

zel ve derli toplu eserlerinden biridir. Araziye pek güzel intibak etmiştir. Burada heyeti umumiyesiyle, ziyaret edenleri derhâl saran manevî bir hava hâkimdir.

"Emîr Sultana'nın etrafındaki peyzajın nâdir bir güzellikte olduğunu" kaydeden güzide ediplerimizden Ahmed Hamdi Tanpınar, Ulu Cami, Yeşil Cami ve Muradiye gibi eserlerde bulduğu, yapıldıkları devirlere has o harikulâde mimarî ahenk ve mükemmeliyeti Emîr Sultana'nın bugünkü heyetinden bulamadığı için üzüdür.

"Büyük Türk velisi Emîr Sultana'nın bu yaldızlı, halezuni çizgili, emperyal üslûp içinde yatmasını" yadırgar. Emîr Sultana zamanında yapılan ilk binayı özler.

"Şair Yunus'un Türkçenin incilerinden biri olan o meşhur ilâhisinde

Dizilmiş hüma kuşları

Emîr Sultan Türbesinde

diye bahsettiği büyük ruh rüzgârlarının estiği, kalpler mihrakı yeri" hasretle arar, ²

Emîr Sultan Övmeler :

Fatih Sultan Mehmed'in bu yazımızla tam metnini neşreylediğimiz Emîr Sultan vakfiyesinde Emîr Seyyit Mehmed El-Buhari "Ardı arası kesilmeyen bir feyz dairesinin merkezi olan; müşahedât nuriyle kudsiyat merdivenlerine ayak basan; fazla mücahede ile semavat perdelerinin esrarına vâkıf bulunan; Sâdat nakîplerinin sultanı; Saadet ve şeref Kâbe'sinin esas binası; Ulu Yaradan nezdinde doğruluk kürsüsüne yer-

² A. Hamdi Tanpınar, *Bursa'da Zaman ve Hülya Saatleri, Ülkü Dergisi, Yeni Seri, Sayı : 2.*

leşen; Din, hak ve milletin güneşi" diye vasıflandırılmaktadır.

Emîr Sultân'dan bahseden bütün eserlerde ve kitâbelerde kendisi hep böyle sözlerle tekrim edilmekte, son derece övülmektedir.

Emîr Sultân'ın hal tercemesini *Yadigâr-ı Şemsi* adlı eserinin I cildinin birinci sahifesine almış olan Bursa müverrihi Şemsettin Efendi de kendilerinden şöyle bahsetmektedir:

"Bursa bürc-i Evliya denmekle meşhur-ı dünya bir şehri dîlküşa ve bir cây-i ferahfezadır. Osmanlı Devletinin ilk payitahtı olmakla beraber bir çok evliyaullahın mehd-i âray-i vücud olduğu şeref-i maddî ve maneviyi haiz bir şehirdir.

Bursa'nın medar-ı iftiharını Cenab-ı Emîr Buhari kuddese sırruhül-Bâri Hazretleri de o zümre-i veliyyullahdandır. Hazreti Emîr'in terceme-i halini ve menakıbini her müverrih yazmıştır. Keramât-i aliyye ve kevnîyesi güneş gibi ayân olan, şöhreti dünyayı tutan, bir zat-ı huçeste- sıfatın menakibi *Yadigâr-ı Şemsi*'nin birinci sahifesini tezyin eylemesi fakirce bir eser-i teyemmün adodilmiştir."

Verdiğimiz misaller halkımızın Emîr Sultânı nasıl sevdiğini, nasıl gördüğünü ve nasıl övdüğünü gösteren birer belgedir.

Emîr Sultan Ziyaret :

Bursa'ya gelen hemen herkes Emîr Sultânı ziyaret eder. Evveleri toplu ziyaretler yapılması da âdet idi; civar köylerden ve kazalardan kalabalık bir halk kütlesi ile şeyhler ve dervişler senede bir defa Hazret-i Emîr'i ziyareti hayatları zamanından beri âdet edindiklerinden Bursa'ya gelip türbelerini ziya-

ret eder ve camide sabahlara kadar manevî füyuzata nail olurlardı. Ziyaretçilere Sofular denirdi. Sofular bazı tekkelere de davet edilerek haklarında riayet gösterirdi. Hazret-i Üftade âsitanesiyle İncirli, Uçkozlar dergâhlarında ve Mevlevihanede de birer gece zikir ve mukabele ederler ve hükümet tarafından şeyhlere birer biniş giydirilirdi. Bu âdet Şemsettin Ulusoy'un kaydelediğine göre, *Yadigâr-ı Şemsi*'nin telif tarihi olan hicri 1332 yılından yirmi sene evvel, yani zamanımızdan takriben 60 yıl önce, terkedilmiştir. Bu âdetin bırakılmasından sonra da dergâhların seddi tarihine kadar Eşrefzade dergâhı şeyh ve dervişlerinin Ramazan ve Kurban Bayramlarının ikinci günü zikir ve tevhid ederek Hazret-i Emîri ziyarete gittiklerini ve türbede *Mülk Süresi* okunarak Eşrefî usulü üzere zikir ve tevhid edildiğini *Yadigâr-ı Şemsi* bildirmektedir.

Bursa'da Zaman yazısında sayın Ahmed Hamdi Tanpınar, Emîr Sultân türbesinin haşmetine ve burada yapılan toplantılara da temas etmiştir :

"Eski Emîr Sultan Türbesi ve Mescidi Bursa'nın hayatını zaman zaman etrafında toplayan merkezlerden birisiydi. Evliya Çelebi bu türbenin ihtişamını anlata anlata bitiremez. Türbe kapısı baştan aşağı gümüş pullar, gümüş halkalar, gümüş kulplarla süslü imiş; gümüş eşikler; ibrişim halılar varmış, tavanında mücevher, murassa eşya asılı imiş ve yüzlerce altın ve gümüş gereğ ve kandiliyle bu Evliya binbir gece zenginliği içinde yatarmış, her sene bahar mevsiminde bu türbede büyük bir halk kütlesi toplanır Erguvan bayramı yaparlarmış... mazi yâdigârları ve etrafında uyuyan ölüler arasında bu erguvan ağacı benim için şefkatle birleşmiş güzelliğin timsalidir ve manzaraya hâkim yumuşak Jes-

tinde bu fazlasıyla hissedilir. Emîr Sultân türbesinin etrafında yatan ölüleri her bahar bu şefkate ve arzuya çok benzeyen bir davet cömertçe kandırır. Es-kiden bu türbede ayrıca bir köylü ve hasat topluluğu yapıldığını, civardaki Ahiler'in buraya toplandığını da söylüyorlar."

Emîr Sultan'ın toplumdaki yeri :

Müddet-i ömürleri 63 yıl olan Emîr Sultân yaşayanlar arasındaki manevî yerini daima muhafaza etmiştir. Zamanına yetiştiği halk ve hükümdarlar gibi kendisinden sonra gelenler de ona gönülden bağlanmışlar, sonsuz bir hürmet ve riayet göstermişlerdir. Bu büyük veli de onlara her zaman yardım etmekten, doğru yolu göstermekten geri kalmamıştır. Yıldırım'ın Emîr Sultân'ın nasihati ve telkinleri üzerine sefahattan vazgeçtiğini, içkiye tevbe ettiğini yukarıda kaydelemiştik. Halk arasında yaşayan inanışlara nazaran Hazret-i Emîr, Yavuz Sultân Selime de Mısırın fethini müjdelmiştir. Evliya Çelebi bu rivayeti şöyle nakleder :

"Sultân Selim-i Evvel Bursa Yenişehir'inden gelirken ecdadı kabirlerini ziyaret eder. Andan Hazret-i Emîrin âsitane-i saadetine gelip ruhanîyetlerinden istimdad ederken merkad-i Cenâb-ı Emîrden "Ya Selim Üdhulü Mısra İnşaallahu âminin" saday-i mübareki işittir. İstima eden huzzar "Müjde padişahım; sana Mısır fethi tebşir olundu" derler.

Kemal Paşa-zade Ahmed Efendi bu niyete El-fatiha der. Filhakika

Sultân Selim Mısır'a giderek Mısır'ı feth edüp emin ve selim şehre dahil olur. İşte Hazret bu mertebeli bir Sultandır."³

Emîr Sultân Camiinde bir çok kıymetli zatlar hizmet etmişlerdir. Bunlar arasında Bursanın meşhur siması, Arifler Kutbu Şeyh Üftade Mehmed Muhtinin ile kendilerinin vefatından sonra Üftade Dergâhı şeyhliğine geçen, sadası gayet güzel Davudî-eda olan oğlu Mehmed Efendi de vardır. Her iki zat Emîr Sultân'da cuma günleri hatiplik hizmetini ifa etmişlerdir.

Bitiriş :

Emîr Sultân'ın şahsiyeti ve vakıfları hakkında yukarıdan beri vermiş olduğumuz bilgilerin kaabil olduğu kadar geniş tutulmak istenmesi ve bu arada, sırası geldikçe, menakibe de yer verilmesi sebepsiz değildir. Vatani vücuda getiren, bir ülkenin yalnız taşı ve toprağı değil, aynı zamanda o topraklar üzerinde yaşayan ecdadın bıraktıkları eserler ve hatıralardır. Bu bakımdan Türk ve Müslüman ruhunun makesi olan Bursa'yı Bursa yapan biraz da Emîr Sultân'dır diyebiliriz.

Milletleri ayakta ve zinde tutan âmil-ler arasında ilim, sanat ve teknik yanında millî harsın ve duygunun da önemli bir yeri vardır. Kendi devirlerinden yâdigâr kalan, üslubu bozulmamış atalar armağanı eski mimarî eserlerin güzelliklerini, özelliklerini ve taşıdıkları yüksek kıymet ve manâyı anlatırken:

³ Evliya Çelebi, C. II, S. 49.

"Bunların hepsinde tek ruh terennüm eder. Bu ruh milletimizin ve harsımızın zamanı yenmekten hoşlanan yaşamak aşkıdır." * diyen kıymetli edip ve mütefek-

kirimiz büyük bir hakikate temas etmiş bulunmaktadır.

Ancak, şunu da unutmalyım :

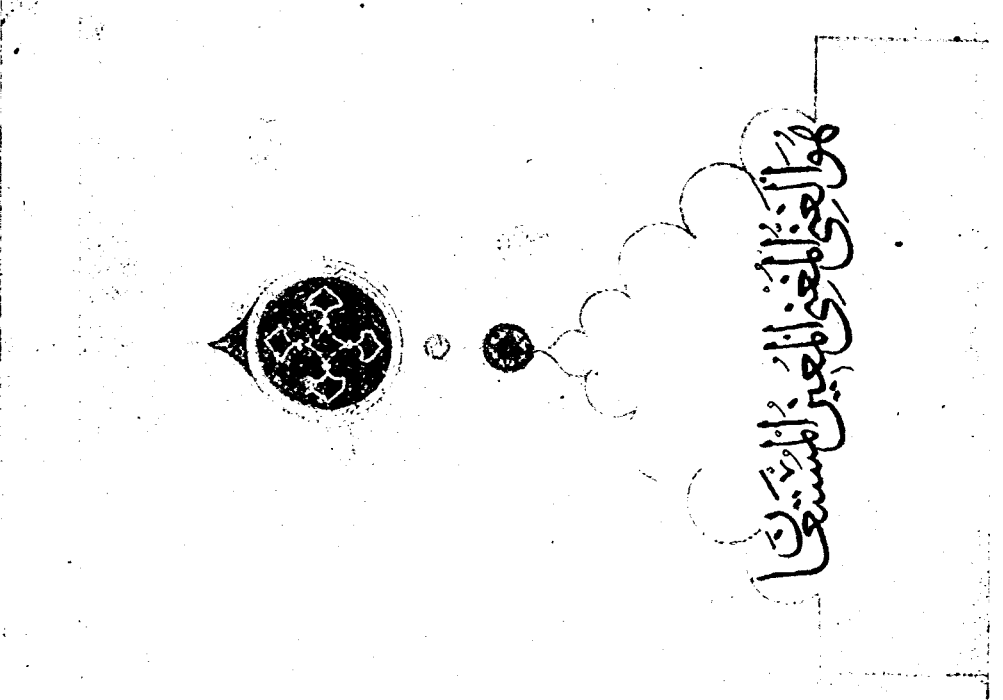
Zamanı yenen milletler, zamana yenilmeyen mefahiri ve hatıraları olan milletlerdir.

---

* A. H a m d i T a n p ı n a r, Bursa'da Zaman, Ülke Dergisi, yeni seri, sayı 2.

1

Emir Sultan Vakfiyesi

2

وضع في حاشية هذا...
 العرش العالي...
 في سنة...
 شهدته...
 يوم...
 شرف...
 للذين...

هذه...
 انتم...
 انتم...
 انتم...
 انتم...
 انتم...
 انتم...

انما هذا ما كان عليه الحال في سنة ١٢٠٠ هـ
 في سنة ١٢٠٠ هـ كان الكافي لواء من اعضاء
 طائفة الشيخ محمد الشيرازي الذي كان له
 زينة من اهل بيت علي بن ابي طالب
 سميت زينة بنت علي بن ابي طالب
 شهادته في سنة ١٢٠٠ هـ

في سنة ١٢٠٠ هـ كان الكافي لواء من اعضاء
 طائفة الشيخ محمد الشيرازي الذي كان له
 زينة من اهل بيت علي بن ابي طالب
 سميت زينة بنت علي بن ابي طالب
 شهادته في سنة ١٢٠٠ هـ

وقد ما لعلت اليك الكريمة سيدتي فانت فانت الميامين التي انت في بيت

السيد الشريفين ميرخان ميرخان بعد تعلقه من الامير الذي في بيت

من السعادات الامام الاله السيد المشايخ غفر الله له ولوالديه في يوم

والله اعلم بالصواب

رحمها الله تعالى في يوم الجمعة في شهر ربيع الثاني سنة

الفري سنة في نفس الحرم على الاله الذي على الاله في يوم

من الحد والمعا والحد والحد والحد والحد والحد والحد والحد

يجمع لك في السنين والحد والحد والحد والحد والحد والحد

منها في يوم الجمعة في شهر ربيع الثاني سنة

يجمع لك في المنصلي بالقران المنصور المشير في الله الملك

المتعاقب المتعاقب المتعاقب المتعاقب المتعاقب المتعاقب المتعاقب

Handwritten marginal note in Arabic script.

Handwritten marginal note in Arabic script.

بناها وبنواها في ايامنا المشرفة بامرنا وبنواها في ايامنا المشرفة بامرنا
 في سنة ١٠٠٠ في ايامنا المشرفة بامرنا وبنواها في ايامنا المشرفة بامرنا
 في سنة ١٠٠٠ في ايامنا المشرفة بامرنا وبنواها في ايامنا المشرفة بامرنا
 في سنة ١٠٠٠ في ايامنا المشرفة بامرنا وبنواها في ايامنا المشرفة بامرنا
 في سنة ١٠٠٠ في ايامنا المشرفة بامرنا وبنواها في ايامنا المشرفة بامرنا
 في سنة ١٠٠٠ في ايامنا المشرفة بامرنا وبنواها في ايامنا المشرفة بامرنا

في سنة ١٠٠٠ في ايامنا المشرفة بامرنا وبنواها في ايامنا المشرفة بامرنا
 في سنة ١٠٠٠ في ايامنا المشرفة بامرنا وبنواها في ايامنا المشرفة بامرنا
 في سنة ١٠٠٠ في ايامنا المشرفة بامرنا وبنواها في ايامنا المشرفة بامرنا
 في سنة ١٠٠٠ في ايامنا المشرفة بامرنا وبنواها في ايامنا المشرفة بامرنا
 في سنة ١٠٠٠ في ايامنا المشرفة بامرنا وبنواها في ايامنا المشرفة بامرنا
 في سنة ١٠٠٠ في ايامنا المشرفة بامرنا وبنواها في ايامنا المشرفة بامرنا

دره هفت ایضا حقوق زین علی خردمندان
 شانه فخر علی حسن زین علی خردمندان
 هفت ایضا حقوق زین علی خردمندان
 خدیو ضعیف علی خردمندان
 کانه غلام علی خردمندان
 حاجی علی خردمندان

کانه غلام علی خردمندان
 حاجی علی خردمندان
 کانه غلام علی خردمندان
 حاجی علی خردمندان
 کانه غلام علی خردمندان
 حاجی علی خردمندان

الحظ كركم من النصل بل خاطر من على الرق من النصف المصطفى
 البند والرافع طرقت من غيبته بدو انزمت تكلمها والفتاح
 لاسطان لادع غم خديته لده الامام عيسى كرم الله وجهه
 وهو غم غم كرمه من عيسى الابدان
 الذي بلغ على الاضواء الا ان نزل المصل الاحسان من فضلكم
 سليمان الحق من غم غم كرمه المالك كرم الله وجهه

من غم غم كرمه المالك كرم الله وجهه
 لاس غم غم كرمه المالك كرم الله وجهه
 من غم غم كرمه المالك كرم الله وجهه
 من غم غم كرمه المالك كرم الله وجهه
 من غم غم كرمه المالك كرم الله وجهه
 من غم غم كرمه المالك كرم الله وجهه

سار على طوع لا ذور تجرهما من اهلها ابدانها كذا في غير ذلك من الاموال والاراضي
 بالنقد من قبلها بما كان على صاحبها من اموالها من اموالها من اموالها من اموالها
 فلهذا تم في يوم الاثنين من الشهر المذكور في ايامنا المباركة في ايامنا المباركة
 في ايامنا المباركة في ايامنا المباركة في ايامنا المباركة في ايامنا المباركة
 في ايامنا المباركة في ايامنا المباركة في ايامنا المباركة في ايامنا المباركة
 في ايامنا المباركة في ايامنا المباركة في ايامنا المباركة في ايامنا المباركة
 في ايامنا المباركة في ايامنا المباركة في ايامنا المباركة في ايامنا المباركة

جميع ما كان في يدنا من اموالنا من اموالنا من اموالنا من اموالنا من اموالنا
 في ايامنا المباركة في ايامنا المباركة في ايامنا المباركة في ايامنا المباركة
 في ايامنا المباركة في ايامنا المباركة في ايامنا المباركة في ايامنا المباركة
 في ايامنا المباركة في ايامنا المباركة في ايامنا المباركة في ايامنا المباركة
 في ايامنا المباركة في ايامنا المباركة في ايامنا المباركة في ايامنا المباركة
 في ايامنا المباركة في ايامنا المباركة في ايامنا المباركة في ايامنا المباركة
 في ايامنا المباركة في ايامنا المباركة في ايامنا المباركة في ايامنا المباركة

من اجمع على الخراج لا يكون بالدين بل بالدين والدين
 وكان ان الزمان في ذلك من اجمع على ان يكون
 من اجمع على ان يكون بالدين بل بالدين
 من اجمع على ان يكون بالدين بل بالدين
 من اجمع على ان يكون بالدين بل بالدين
 من اجمع على ان يكون بالدين بل بالدين

من اجمع على ان يكون بالدين بل بالدين
 من اجمع على ان يكون بالدين بل بالدين
 من اجمع على ان يكون بالدين بل بالدين
 من اجمع على ان يكون بالدين بل بالدين
 من اجمع على ان يكون بالدين بل بالدين
 من اجمع على ان يكون بالدين بل بالدين
 من اجمع على ان يكون بالدين بل بالدين
 من اجمع على ان يكون بالدين بل بالدين
 من اجمع على ان يكون بالدين بل بالدين
 من اجمع على ان يكون بالدين بل بالدين

على شرايع الادوية الرافعة لسلامة
 الناس في اوقات الجوع والفتنة
 بالذرة والقمح والحب والبقا
 بغير انقضاء العهود وكونه
 في اوقات الحاجة والفاقة
 في اوقات الحاجة والفاقة
 في اوقات الحاجة والفاقة
 في اوقات الحاجة والفاقة
 في اوقات الحاجة والفاقة

على شرايع الادوية الرافعة لسلامة
 الناس في اوقات الجوع والفتنة
 بالذرة والقمح والحب والبقا
 بغير انقضاء العهود وكونه
 في اوقات الحاجة والفاقة
 في اوقات الحاجة والفاقة
 في اوقات الحاجة والفاقة
 في اوقات الحاجة والفاقة
 في اوقات الحاجة والفاقة

انهم في هذا الاصل لم يرد ذكره في نسخة المخطوطات التي هي في حوزة
 المكتبة المذكورة في نسخة المخطوطات التي هي في حوزة
 المكتبة المذكورة في نسخة المخطوطات التي هي في حوزة
 المكتبة المذكورة في نسخة المخطوطات التي هي في حوزة
 المكتبة المذكورة في نسخة المخطوطات التي هي في حوزة
 المكتبة المذكورة في نسخة المخطوطات التي هي في حوزة
 المكتبة المذكورة في نسخة المخطوطات التي هي في حوزة
 المكتبة المذكورة في نسخة المخطوطات التي هي في حوزة
 المكتبة المذكورة في نسخة المخطوطات التي هي في حوزة

في نسخة المخطوطات في نسخة المخطوطات في نسخة المخطوطات
 في نسخة المخطوطات في نسخة المخطوطات في نسخة المخطوطات
 في نسخة المخطوطات في نسخة المخطوطات في نسخة المخطوطات
 في نسخة المخطوطات في نسخة المخطوطات في نسخة المخطوطات
 في نسخة المخطوطات في نسخة المخطوطات في نسخة المخطوطات
 في نسخة المخطوطات في نسخة المخطوطات في نسخة المخطوطات
 في نسخة المخطوطات في نسخة المخطوطات في نسخة المخطوطات
 في نسخة المخطوطات في نسخة المخطوطات في نسخة المخطوطات
 في نسخة المخطوطات في نسخة المخطوطات في نسخة المخطوطات

كتابه في التفرقة كما هو في جميع النسخة كما في نسخة ابن الجوزي في نسخة ابن الجوزي
 طاب في القرنين المذكورين في نسخة ابن الجوزي في نسخة ابن الجوزي
 وفي نسخة ابن الجوزي في نسخة ابن الجوزي في نسخة ابن الجوزي
 امداد طاب في نسخة ابن الجوزي في نسخة ابن الجوزي في نسخة ابن الجوزي
 في نسخة ابن الجوزي في نسخة ابن الجوزي في نسخة ابن الجوزي
 كتابه في نسخة ابن الجوزي في نسخة ابن الجوزي في نسخة ابن الجوزي

كتابه في نسخة ابن الجوزي في نسخة ابن الجوزي في نسخة ابن الجوزي
 طاب في نسخة ابن الجوزي في نسخة ابن الجوزي في نسخة ابن الجوزي
 في نسخة ابن الجوزي في نسخة ابن الجوزي في نسخة ابن الجوزي
 كتابه في نسخة ابن الجوزي في نسخة ابن الجوزي في نسخة ابن الجوزي
 طاب في نسخة ابن الجوزي في نسخة ابن الجوزي في نسخة ابن الجوزي
 في نسخة ابن الجوزي في نسخة ابن الجوزي في نسخة ابن الجوزي

المشقة المذكورة للذي كبر قبا نذب كان يوم من يوم من الخضر ابعده ^{عكلا}

الكبار في وقتنا نفعنا من كمال الدين بخدمته في كل واحد من ^{مزار}

المشقة العظيمة والفرقان المذكور المدينه نذرتهم ^{لذالك}

في الامم خمسة عشر في كل يوم من يوم من يوم من ^{مجان}

المشقة في كل سنة من يوم من يوم من يوم من ^{مجان}

المشقة في كل سنة نصف من خضر من نفعه ^{مجان}

Handwritten signature or mark at the bottom right of page 25.

من المشقة في كل سنة نصف من خضر من نفعه ^{مجان}

من يوم من الخضر كل سنة ابعده من نفعه ^{مجان}

من المشقة في كل سنة على المناصفه ^{مجان}

من سنة عسكرا في كل يوم من يوم من يوم من ^{مجان}

من يوم من الكلا في كل يوم من يوم من يوم من ^{مجان}

من المشقة في كل سنة نصف من خضر من نفعه ^{مجان}

Handwritten signature or mark at the bottom right of page 26.

الفطر كل سنة ثلاثة امداد في عهد الزمان المذكور كل يوم من رمضان من رطلين
 في بيتنا طاب اوان زهره كل يوم عشر دراهم في بيتنا طاب اوان زهره كل يوم عشر دراهم
 سيد من حام نون فقه كل يوم من القدر من حام الفلاح نصف رطلين
 المذبحه في كل سنة من اوان من الفطر ليو في عهد الزمان المذكور في كل سنة من الفطر ليو في عهد الزمان
 كل سنة نصف رطلين من الفطر ليو في عهد الزمان المذكور في كل سنة من الفطر ليو في عهد الزمان
 الفقير من المذبحه ليو في عهد الزمان المذكور في كل سنة من الفطر ليو في عهد الزمان

الفطر كل سنة ثلاثة امداد في عهد الزمان المذكور كل يوم من رمضان من رطلين
 سيد من حام نون فقه كل يوم من القدر من حام الفلاح نصف رطلين
 المذبحه في كل سنة من اوان من الفطر ليو في عهد الزمان المذكور في كل سنة من الفطر ليو في عهد الزمان
 كل سنة نصف رطلين من الفطر ليو في عهد الزمان المذكور في كل سنة من الفطر ليو في عهد الزمان
 الفقير من المذبحه ليو في عهد الزمان المذكور في كل سنة من الفطر ليو في عهد الزمان

التقدير لشدة تفرغكم كما نزلنا في عهد الواقف على اولاد اولادنا ^{بمن} ^{بمن}
 بطرف بعد انقراض الاولاد يكون وقف على جميع العاقبة المذكورة على الوجه الحكيم
 وتمامها على من كان في عهدنا من اهل البيت كمن كان في عهدنا من اهل البيت
 من ذكركم في الخامس عشر من شهر جمادى الاولى سنة ١٠٠٠ وبعين
 وتمامها

محمد
 علي

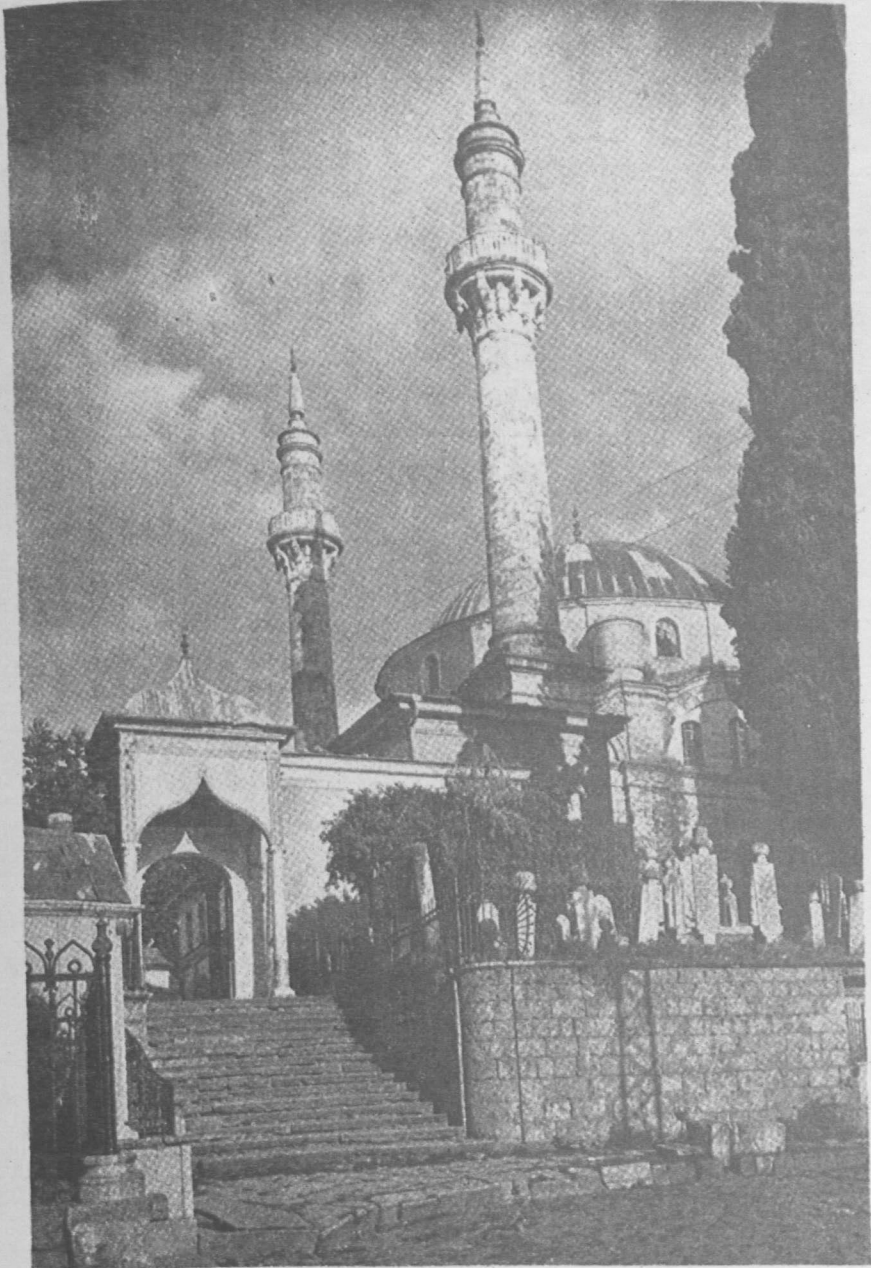
Emir Sultan Vakfiyesi

في شهر ربيع اول سنة ١٠٤٠ هـ في اليوم الثاني عشر من الشهر المذكور
 في الساعة السادسة من الصبح في دار السلطنة في مدينة القاهرة في
 لسان الملك المذكور في سنة الف والاربع مائة من كل سنة
 في شهر ربيع اول سنة ١٠٤٠ هـ في اليوم الثاني عشر من الشهر المذكور
 في الساعة السادسة من الصبح في دار السلطنة في مدينة القاهرة في
 لسان الملك المذكور في سنة الف والاربع مائة من كل سنة

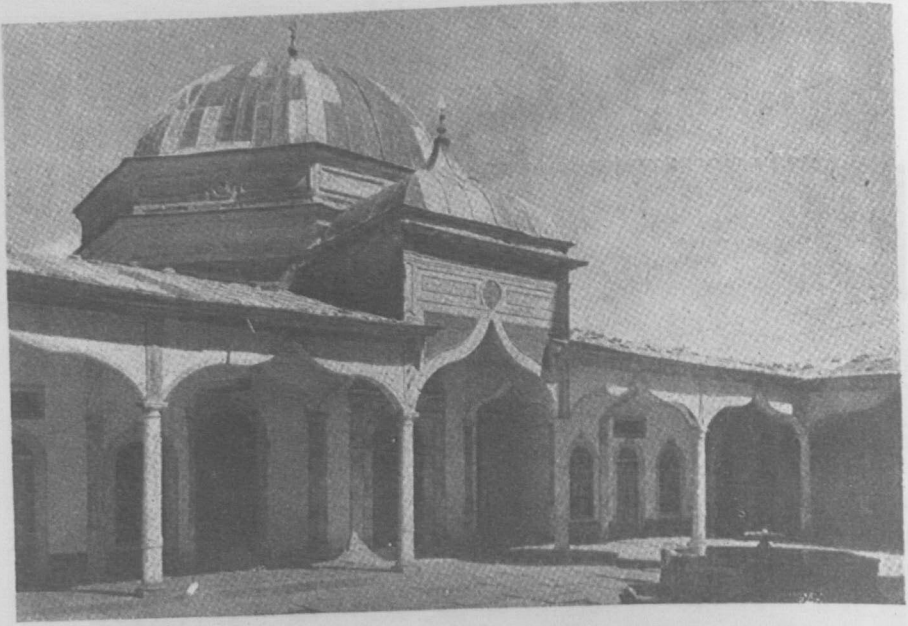
في شهر ربيع اول سنة ١٠٤٠ هـ في اليوم الثاني عشر من الشهر المذكور
 في الساعة السادسة من الصبح في دار السلطنة في مدينة القاهرة في
 لسان الملك المذكور في سنة الف والاربع مائة من كل سنة
 في شهر ربيع اول سنة ١٠٤٠ هـ في اليوم الثاني عشر من الشهر المذكور
 في الساعة السادسة من الصبح في دار السلطنة في مدينة القاهرة في
 لسان الملك المذكور في سنة الف والاربع مائة من كل سنة

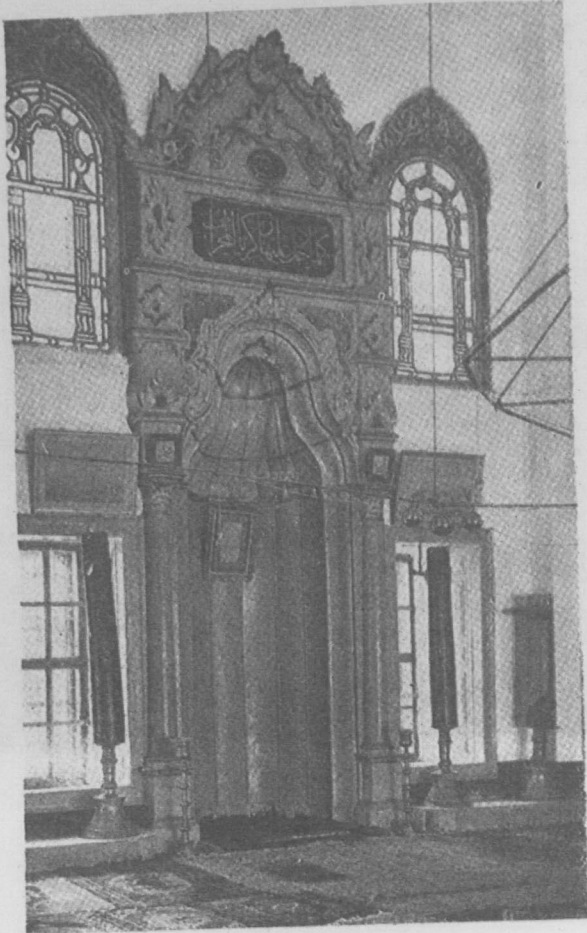
Res. 1 — Yeşil Camiden Emir Sultanın umumi görünüşü

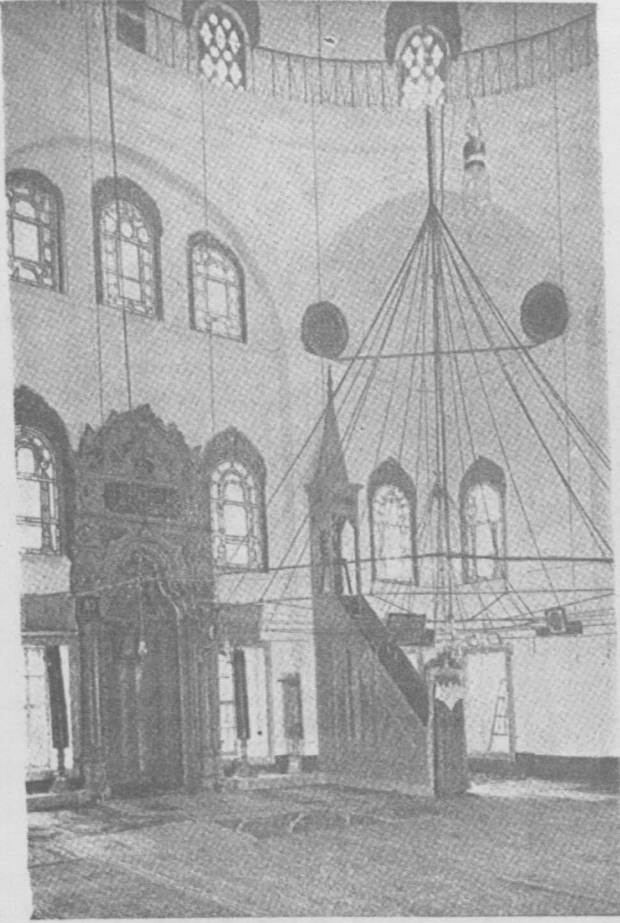
Res. 2 — Emir Sultan Camii ve Haziresi

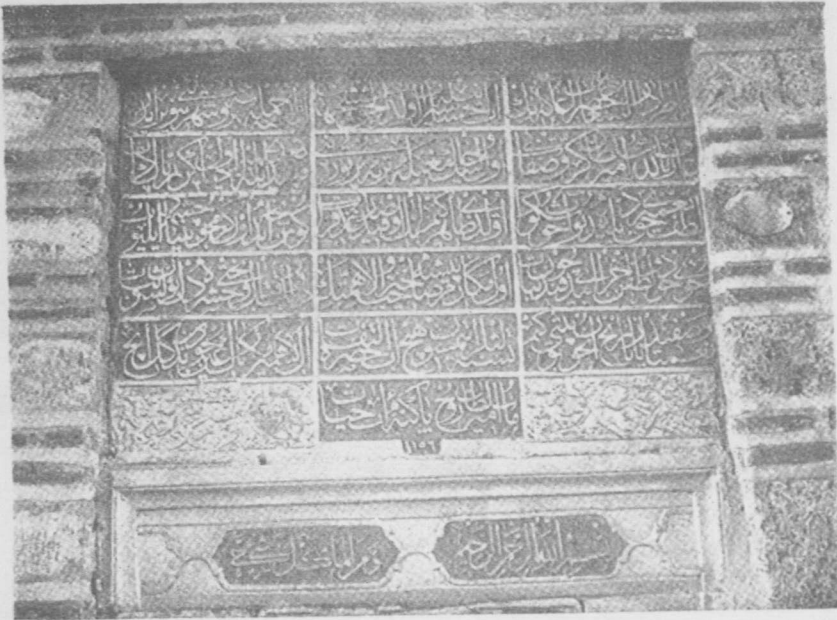
Res. 3 — Emir Sultan Şadırvan avlusu

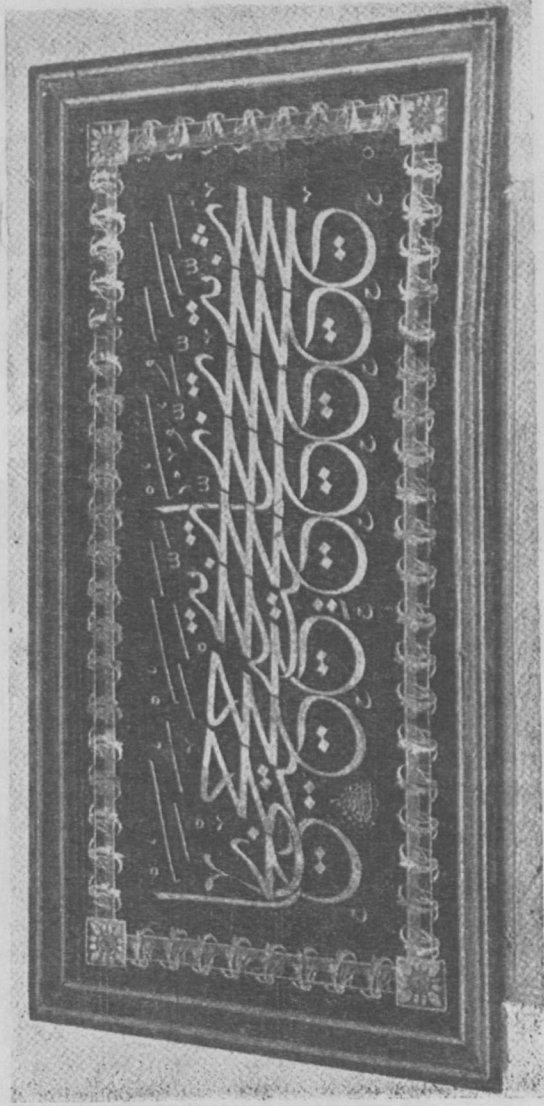
Res. 4 — Emir Sultan Camii, mihrap

Res. 5 — Emir Sultan Camii dahilinden bir görüntü

Res. 6 — Emir Sultan'da Hacı Beşir ağa Çeşmesi kitabesi

Res. 7 -- Emir Sultan Camiindeki levhalardan biri